

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ เรื่องของดีที่อำเภอด่านช้าง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยแบบธรรมชาติกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
 - 1.1 ลักษณะของหลักสูตรสาระภาษาไทย
 - 1.2 สาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 1.3 มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 1.4 คุณภาพผู้เรียน
2. การอ่านภาษาไทยและการอ่านจับใจความสำคัญ
 - 2.1 การอ่านภาษาไทย
 - 2.1.1 ความหมายของการอ่าน
 - 2.1.2 ความสำคัญของการอ่าน
 - 2.1.3 จุดมุ่งหมายของการอ่าน
 - 2.1.4 จิตวิทยาในการอ่าน
 - 2.1.5 หลักและทฤษฎีการสอนอ่าน
 - 2.2 การอ่านจับใจความสำคัญ
 - 2.2.1 ความหมายของการอ่านจับใจความสำคัญ
 - 2.2.2 ประเภทของการอ่านจับใจความสำคัญ
 - 2.2.3 จุดมุ่งหมายของการอ่านจับใจความสำคัญ
 - 2.2.4 ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ
 - 2.2.5 องค์ประกอบของการอ่านจับใจความสำคัญ
 - 2.2.6 การสอนอ่านจับใจความสำคัญ
 - 2.2.7 การวัดผลและประเมินผล การอ่านจับใจความสำคัญ
3. ของดีที่อำเภอด่านช้าง
 - 3.1 ที่ตั้งและอาณาเขต
 - 3.2 ประวัติของอำเภอด่านช้าง
 - 3.3 สถานที่สำคัญและสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอด่านช้าง

4. การจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ
 - 4.1 ความหมายการจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ
 - 4.2 ทฤษฎีและแนวคิดการจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ
 - 4.2.1 ทฤษฎีว่าด้วยระบบของภาษา
 - 4.2.2 ทฤษฎีว่าด้วยภาษา ความคิด และสัญลักษณ์สื่อสาร
 - 4.2.3 ทฤษฎีว่าด้วยการอ่านเขียนในระบบภาษา
 - 4.3 หลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติ
 - 4.4 แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ
 - 4.5 ข้อเสนอแนะการจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ
 - 4.6 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ
5. การจัดการเรียนรู้แบบปกติ
 - 5.1 ความหมายการจัดการเรียนรู้แบบปกติตามคู่มือครู
 - 5.2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบปกติตามคู่มือครู
 - 5.3 แผนการจัดการเรียนรู้
 - 5.3.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้
 - 5.3.2 ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้
6. เจตคติ
 - 6.1 ความหมายของเจตคติ
 - 6.2 องค์ประกอบของเจตคติ
 - 6.3 ลักษณะของเจตคติ
 - 6.4 การเปลี่ยนแปลงเจตคติ
 - 6.5 กระบวนการสร้างเจตคติ
 - 6.6 การเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย
 - 6.7 การวัดเจตคติ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะพลเมืองไทย และพลเมืองโลก

ลักษณะของหลักสูตรสาระภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพและเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, หน้า 1)

- การอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

- การเขียน การเขียนสะกดคำตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ การเขียนเรียงความ ย่อความ เขียนรายงานจากการศึกษาค้นคว้า เขียนตามจินตนาการ เขียนวิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์

- การฟัง การดู การพูด การฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผลกัน การพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

- หลักการใช้ภาษา ศึกษารวมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้งานภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่าง ๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

- วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิดและคุณค่าของงานประพันธ์ และเพื่อความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจ บทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของภาษาเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

สาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

สาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสาระหลักที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน ประกอบด้วย เนื้อหากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนควรบูรณาการสาระต่าง ๆ เข้าด้วยกันเท่าที่จะเป็นไปได้ สาระที่เป็นองค์ความรู้ประกอบด้วย

สาระที่ 1 การอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดฯ น.ร.
วันที่... ๓๐... ๒๕๕๕
เลขทะเบียน... 248421
เลขเรียกหนังสือ.....

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านและสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิดและความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คุณภาพผู้เรียน

เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนมีคุณภาพดังนี้

1. อ่านออกเสียงบทรื่องกรอง ร้อยแก้วเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้อง อธิบายความหมาย โดยตรงและความหมายโดยนัยของคำและประโยค ข้อความ สำนวนโวหาร จากเรื่องที่อ่าน เข้าใจคำแนะนำ คำอธิบายในคู่มือต่างๆ แยกแยะข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริง จับใจความสำคัญ เรื่องที่อ่านและนำความรู้ความคิดจากเรื่องที่อ่านไปตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต มีมารยาท และมีนิสัยรักการอ่านและเห็นคุณค่าของสิ่งที่อ่าน

2. มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัดและครึ่งบรรทัด เขียนสะกดคำ แต่งประโยค และเขียนข้อความ ตลอดจนเขียนสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำชัดเจนเหมาะสม ใช้แผนภาพโครงเรื่อง และแผนภาพความคิดเพื่อพัฒนางานเขียน เขียนเรียงความ ย่อความ จดหมายส่วนตัว กรอกแบบรายการต่างๆ เขียนแสดงความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็น เขียนตามจินตนาการอย่างสร้างสรรค์ และมีมารยาทในการเขียน

3. พูดยุติแสดงความรู้ ความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู เล่าเรื่องย่อหรือสรุปจากเรื่องที่ฟังและดู ตั้งคำถาม คำตอบจากเรื่องที่ฟังและดู รวมทั้งประเมินความน่าเชื่อถือจากการฟังและดู โฆษณาอย่างมีเหตุผล พูดยุติตามลำดับขั้นตอนต่างๆ อย่างชัดเจน พูดยุติรายงานหรือประเด็นค้นคว้าจากการฟัง การดู การสนทนา และพุดโน้มน้าวได้อย่างมีเหตุผล รวมทั้งมารยาทใน การฟัง การดูและการพูด

4. สะกดคำและเข้าใจความหมายของคำ สำนวน คำพังเพย เบาะสุภาชิต รู้และเข้าใจ ชนิดและหน้าที่ของคำในประโยค ชนิดประโยค คำภาษาถิ่นและคำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ใช้คำราชาศัพท์ได้อย่างเหมาะสม แต่งประโยคบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ กลอนสุภาพ และกาพย์ยานี 11

5. เข้าใจและเห็นคุณค่าวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน เล่านิทานพื้นบ้าน ร้องเพลงพื้นบ้านของท้องถิ่น นำข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและท่องจำบทอาขยานตามที่กำหนดได้

จากการศึกษาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าในเนื้อหาสาระต่อไปนี้

เนื้อหาสาระที่ 1 การอ่าน

การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีการวิเคราะห์มาตรฐานให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้เรื่องการอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

ตาราง 3 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐาน ท 1.1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

มาตรฐานการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
1. การอ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว และบทร้อยกรองได้ถูกต้อง	1. การอ่านออกเสียงและการบอก ความหมายของบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองที่ประกอบ
2. อธิบายความหมายของคำ ประโยคและข้อความที่เป็นการบรรยายและการพรรณนา	- คำที่มีพยัญชนะควบกล้ำ - คำที่มีอักษรนำ - คำที่มีตัวการันต์
3. อธิบายความหมายโดยนัยจากเรื่องที่อ่านอย่างหลากหลาย	- อักษรย่อและเครื่องหมายวรรคตอน - ข้อความที่มีควมหมายโดยนัย

ตาราง 3 (ต่อ)

มาตรฐานการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
4. แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจาก เรื่องที่อ่าน	2. การอ่านบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะ 3. การอ่านจับใจความจากสื่อต่างๆ เช่น
5. วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ เรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิต	- วรรณคดีในบทเรียน - บทความ
6. อ่านงานเขียนเชิงอธิบาย คำสั่ง ข้อแนะนำ และปฏิบัติตาม	- บทความโฆษณา - งานเขียนประเภทโน้มน้าวใจ
7. อ่านหนังสือที่มีคุณค่าตามความสนใจ อย่างสม่ำเสมอและแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน	- ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน 4. การอ่านงานเขียนเชิงอธิบาย คำสั่ง ข้อแนะนำและปฏิบัติตามเช่น
	- การใช้พจนานุกรม - การใช้วัสดุอุปกรณ์ - การอ่านฉลากยา - คู่มือและเอกสารของโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน - ข่าวสารทางราชการ
	5. การอ่านหนังสือตามความสนใจ เช่น - หนังสือที่นักเรียนสนใจและเหมาะสม กับวัย
	- หนังสือที่ครูและนักเรียนกำหนดร่วมกัน

ที่มา: (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, หน้า 15)

จากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่าการอ่านจับใจความสำคัญมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องนำมาใช้สอนในชั้นนี้ เพราะการอ่านมีความสำคัญทางพื้นฐานการเรียนของนักเรียน

การอ่านภาษาไทยและการอ่านจับใจความสำคัญ

1. การอ่านภาษาไทย

1.1 ความหมายของการอ่าน

นักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการอ่านแตกต่างกันหลายทัศนะ ดังนี้ พูลสุข ญาณไพศาล (2540, หน้า 1) ได้กล่าวว่าการอ่านคือการถอดรหัสความหมายของตัวอักษรมาเป็นความคิดและนำความคิดนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ตัวอักษรเป็นเพียงเครื่องหมายแทนคำพูด คำพูดเป็นเพียงใช้เสียงแทนของจริงเพราะฉะนั้นหัวใจของการอ่านจึงอยู่ที่การเข้าใจความหมายของคำในข้อความนั้นๆ

แสงระวี ฌรรค์ชวนะ (2542, หน้า 27) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการในการสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ให้เกิดความเข้าใจตามเนื้อเรื่องที่อ่านอาศัยความนึกคิดถ่ายโยงจากประสบการณ์เดิม เป็นประสบการณ์ใหม่ เกิดความสร้างสรรค์ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

กรมวิชาการ (2544, หน้า 5) ได้สรุปไว้ว่า การอ่านคือ ความคิดที่สามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดี ย่อมนำไปสู่ความคิดที่ดี เกิดความรู้ นำมาแยกแยะ ดีความก่อนที่จะเกิดเป็นความคิดของตน

วรรณิ โสมประยูร (2544, หน้า 121) ได้สรุปความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองที่ต้องใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรหรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ รับรู้และเข้าใจความหมายของคำหรือสัญลักษณ์โดยแปลออกมาเป็นความหมายที่ใช้สื่อความคิดและความรู้ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้เข้าใจตรงกัน และผู้อ่านสามารถนำความรู้เอาความหมายนั้นๆ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

อารีย์ วาสน์อำนวย (2545, หน้า 27) สรุปว่า การอ่านคือ กระบวนการทางความคิดที่สื่อกันกับผู้ส่งข่าวและผู้รับสารโดยอาศัยความรู้ ความสามารถในการสื่อสารความหมายจากอักษรที่ปรากฏ และอาศัยประสบการณ์ ความรู้เดิมเพื่อช่วยในการแปลความหมายหากสิ่งที่อ่านเป็นสิ่งที่ไม่เคยพบมาก่อน ผู้อ่านต้องใช้ความพยายามหาความหมายสิ่งที่อ่านด้วยการเดาหรือหาตัวบ่งชี้ที่ปรากฏในข้อความมาช่วยให้การอ่านง่ายขึ้น

ขจรศักดิ์ สุนลี (2545, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ คือ ความสามารถในการอ่านในทางคิดเพื่อทำความเข้าใจ ความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยค ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตลอดจนความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญและรายละเอียดของเรื่อง

อุมาภรณ์ ทองเสมอ (2548, หน้า 23) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการ การสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านโดยอาศัยตัวอักษรเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร ผู้อ่านต้องใช้ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้เดิมเพื่อช่วยในการแปลความหมายให้ชัดเจนขึ้นหากสิ่งที่อ่านเป็นสิ่งที่ไม่เคยพบมาก่อนผู้อ่านต้องอาศัยการเดาการบูรณาการทักษะหลายๆ อย่างเข้าด้วยกัน

นองนิตย์ เตยจ้อหอ (2547, หน้า 1) ได้สรุปความหมายของการอ่านว่า การอ่านคือทักษะการใช้ภาษาที่มีบทบาทสำคัญในการรับสารของมนุษย์ที่ช่วยเสริมองค์ความรู้สติปัญญาและการแก้ปัญหา ปัจจุบันการอ่านมีความจำเป็นต่อชีวิต เพราะปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วทั้งด้านวัตถุ เทคโนโลยีและความคิด จึงมีความจำเป็นที่มนุษย์ต้องรักการอ่านเพื่อให้สามารถติดตามความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้า ให้ทันต่อเหตุการณ์

คูเปอร์และคนอื่นๆ (Cooper, et al, 1979, p. 3) ได้กล่าวเกี่ยวกับการอ่านไว้ว่าหมายถึงกระบวนการสร้างหรือพัฒนาความหมายของเนื้อเรื่องที่เป็นตัวอักษร ซึ่งผู้อ่านต้องนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงในการอ่าน โดยกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับเนื้อความสรุปว่า การอ่านเป็นกระบวนการสื่อความคิดจากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่านซึ่งผู้อ่านจะต้องแปลความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์โดยใช้ประสบการณ์เดิม ให้ได้ความหมายสมบูรณ์ที่สุดและเข้าใจความหมายสิ่งที่อ่านได้ตรงกับความคิดของผู้เขียน

1.2 ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญ และใช้มากในชีวิตประจำวัน เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ช่วยให้ผู้อ่านมีพื้นฐานในการอ่านที่ดี ส่งเสริมสติปัญญาอันจะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ ทำให้เป็นผู้มีความรอบรู้สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2544, หน้า 1) การอ่านให้ประโยชน์แก่มนุษย์ทุกด้านและทุกโอกาส ทั้งในด้านการศึกษาหาความรู้ การประกอบอาชีพและการพักผ่อนหย่อนใจและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น (ซูลี อินมัน, 2533, หน้า 2) นอกจากนี้ยังสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านมาใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาสังคม ทำให้สังคมประกอบไปด้วยพลเมืองดี ซึ่งสังคมใดมีบุคคลที่มีประสิทธิภาพในการอ่านอยู่มาก สังคมนั้นย่อมเจริญพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว (จวีลักษณ์ บุญยกาญจนะ, 2547, หน้า 2)

การอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ช่วยพัฒนาความคิดและสติปัญญาสามารถนำการอ่านมาแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และการพักผ่อนหย่อนใจ ความรู้ที่ได้จากการอ่าน ทำให้ผู้อ่านเป็นคนทันสมัย รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก

3. จุดมุ่งหมายของการอ่าน

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544, หน้า 44) กล่าวว่า การอ่านแต่ละครั้งผู้อ่านย่อมมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน จุดมุ่งหมายในการอ่านอาจสรุปได้ดังนี้

- 3.1 อ่านเพื่อศึกษาหาความรู้
- 3.2 อ่านเพื่อความบันเทิง
- 3.3 อ่านเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง
- 3.4 อ่านเพื่อรู้และได้ประสบการณ์ใหม่ๆ

วรรณิ โสมประยูร (2544, หน้า 127-128) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการอ่าน คือ

1. การอ่านเพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เช่น อ่านตำรา บทความ สารคดี
2. การอ่านเพื่อความบันเทิง เช่น อ่านนวนิยาย การ์ตูน วรรณคดี
3. การอ่านเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น หนังสือประเภทชวนหัวเราะ
4. การอ่านเพื่อหารายละเอียดของเรื่อง เช่น อ่านสารคดี ประวัติศาสตร์
5. การอ่านเพื่อวิเคราะห์วิจารณ์จากข้อมูลที่ได้เห็น เช่น การอ่านข่าว
6. การอ่านเพื่อหาประเด็นว่าส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง ส่วนใดเป็นความคิดเห็น เช่น การอ่าน

โฆษณาต่างๆ

7. การอ่านเพื่อจับใจความเรื่องสำคัญที่อ่าน เช่น การอ่านบทความในวารสาร
8. การอ่านเพื่อปฏิบัติตาม เช่น อ่านคำสั่ง คำแนะนำ อ่านคู่มือการใช้เครื่อง

ไฟฟ้า

9. การอ่านเพื่อออกเสียงให้ถูกต้อง ชัดเจน มีน้ำเสียงเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและ เหมือนกับการพูด เช่น การอ่านบทละครต่างๆ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายในการอ่านคือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ เสริมสร้างสติปัญญา พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ปลูกฝังการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ พัฒนาบุคลิกภาพ เพื่อให้ การอ่านบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ ผู้อ่านจึงควรตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านทุกครั้ง

1.4 จิตวิทยาในการอ่าน

จิตวิทยาในการอ่านเป็นกระบวนการทางด้านสรีรวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน ซึ่ง นักการศึกษาที่สนใจด้านการอ่านได้กล่าวถึงจิตวิทยาของการอ่านในลักษณะต่างๆ อันเป็น ประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องของกระบวนการอ่านขั้นตอนในการอ่าน ความพร้อมในการอ่าน ความสนใจในการอ่าน และเจตคติด้านการอ่าน ดังนี้

1. กระบวนการอ่าน

ในการพัฒนาการอ่านจับใจความสำคัญ ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการอ่านเพื่อใช้ เป็นแนวทางในการพัฒนา ซึ่งกรมวิชาการ ได้ให้นิยามศัพท์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ถึงคำว่ากระบวนการอ่านไว้ดังนี้

การอ่านเป็นกระบวนการซึ่งผู้อ่านสร้างความหมายหรือพัฒนา การตีความ ระหว่างการอ่านผู้อ่านจะต้องรู้หัวข้อเรื่อง รู้จุดประสงค์การอ่าน มีความรู้ทางภาษาที่ใกล้เคียงกับ ภาษาที่ใช้ในหนังสืออ่าน จะใช้ประสบการณ์เดิมที่เป็นประสบการณ์พื้นฐานทำความเข้าใจกับ เรื่องที่อ่านกระบวนการอ่านมีดังนี้

1.1 การเตรียมการอ่าน ผู้อ่านจะต้องอ่านชื่อเรื่อง หัวข้อย่อยจากสารบัญเรื่อง อ่านคำนำให้ทราบจุดมุ่งหมายของหนังสือ ตั้งจุดประสงค์ของการอ่าน จะอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน หรืออ่านเพื่อความรู้ วางแผนการอ่านโดยอ่านหนังสือตอนใด ตอนหนึ่งว่ามีความยาวมากน้อย เพียงใด รูปแบบของหนังสือเป็นอย่างไรเหมาะสมกับผู้ใดบ้างที่จะอ่าน เดาความหมายว่าเป็น

เรื่องเกี่ยวกับอะไรบ้าง เตรียมสมุด เตรียมดินสอ สำหรับจดบันทึกข้อความหรือเนื้อเรื่องที่สำคัญ ขณะอ่าน

1.2 การอ่าน ผู้จะอ่านหนังสือให้ตลอดทั้งเล่มหรือเฉพาะตอนที่ต้องการอ่าน ขณะอ่านผู้อ่านจะใช้ความรู้จากการอ่านคำ ความหมายของคำมาใช้ในการอ่าน รวมทั้งรู้จักแบ่งวรรคตอนด้วย การอ่านเร็วจะมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ดีกว่าผู้อ่านช้า ซึ่งสะกดคำอ่านหรือย้อนไปย้อนมา ผู้อ่านจะใช้บริบทหรือคำแวดล้อมช่วย ในการตีความหมายของคำ ทำความเข้าใจข้อความที่อ่าน

1.3 ผู้อ่านจดบันทึกข้อความที่มีความสำคัญหรือเขียนแสดงความคิดเห็น ตีความข้อความที่อ่าน ตอนใดที่ไม่เข้าใจอ่านซ้ำเพื่อทำความเข้าใจที่ถูกต้อง ขยายความคิดเห็นจากการอ่านจับคู่กับเพื่อนสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตั้งข้อสังเกตจากเรื่องที่อ่าน ถ้าเป็นการอ่านบทร้อยกลองต้องอ่านทำนองเสียงดังๆ เพื่อฟังเสียงการอ่านและเกิดจินตนาการ

1.4 การอ่านสำรวจ ผู้อ่านจะต้องอ่านซ้ำ โดยเลือกอ่านตอนใดตอนหนึ่ง ตรวจสอบคำ ภาษาที่ใช้ สำรวจโครงเรื่องของหนังสือ เปรียบเทียบหนังสือที่อ่านกับหนังสือที่เคยอ่าน สำรวจและเชื่อมโยงเหตุการณ์ในเรื่องและการลำดับเรื่อง สำรวจคำสารบัญที่ใช้ในหนังสือ

1.5 การขยายความคิด ผู้อ่านจะสะท้อนความเข้าใจในการอ่าน บันทึกข้อคิดเห็นคุณค่าของเรื่อง เชื่อมโยงเรื่องราวในเรื่องกับชีวิตจริง ความรู้สึกจากการอ่าน การจัดทำโครงงาน หลักการอ่าน เช่น วาดภาพเพิ่มเติมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่อ่านเพื่อให้ได้ความรู้ที่ชัดเจน และกว้างขวางขึ้น (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 190-191)

กระบวนการอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนเนื่องจากเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความคิด และเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับผู้เขียน นักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการอ่านไว้ดังนี้

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2545, หน้า 68) กล่าวว่า การอ่านเป็นการทำงานที่สัมพันธ์กับสองกระบวนการ คือ กระบวนการ กลไกซึ่งเกี่ยวกับการนำสิ่งเร้าเข้าสู่สมอง อีกกระบวนการหนึ่งเป็นการอ่านกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของตา หู และสมอง ตาจะจำแนกสิ่งที่มองเห็นแล้วส่งต่อไปสมองเพื่อแปลความหมาย ผู้อ่านจะอ่านเร็ว อ่านช้า หรือมีปัญหาในการอ่านขึ้นอยู่กับ การเคลื่อนไหวตา การมองย้อนกลับและการกวาดสายตา ในแต่ละบรรทัด การพัฒนาการเคลื่อนไหวสายตาคือเป็นสิ่งสำคัญ ส่วนหูเป็นอวัยวะที่รับฟังหรือได้ยินเสียง หากมีอาการผิดปกติจนไม่สามารถแยกได้ว่าเป็นเสียงอะไรหรือไม่ได้ยิน จะมีผลกระทบต่อ การอ่านและการพูดเช่นกัน ประการสุดท้ายคือสมองซึ่งเป็นตัวควบคุมการทำงานทำหน้าที่รับรู้แปลความ หรือสัญลักษณ์ต่างๆ ถ้าสมองไม่พัฒนาไปตามลำดับขั้นจะทำให้เกิดอาการผิดปกติส่งผลกระทบต่อ การอ่านของเด็กเป็นอย่างมาก

ดังนั้น กระบวนการอ่านจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพทางการอ่านของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง การที่จะให้ผู้เรียนอ่านแล้วเกิดการเรียนรู้ได้นั้นต้องคำนึงถึงกระบวนการส่วนประกอบด้วยกระบวนการกลไก ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับอวัยวะที่ใช้ในการอ่าน คือ ตา หู ปาก และสมอง อีกองค์ประกอบหนึ่งคือกระบวนการรับรู้ ซึ่งอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างการแปลความหมายสัญลักษณ์ การเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์นั้น แล้วเชื่อมโยงเข้ากับสิ่งความรู้เดิม ซึ่งทำให้เกิดความรู้ใหม่ที่กว้างขวางชัดเจนมากขึ้น

2. ขั้นตอนในการอ่าน

การเตรียมตัวก่อนเริ่มต้นสอนอ่านผู้สอนต้องทราบถึงขั้นตอนในการอ่านเพื่อเป็นการฝึก ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตนเกี่ยวกับการอ่านได้ถูกต้อง

พรทิพย์ ดรีสกุลวงษ์ (2544, หน้า 41) ได้จัดลำดับขั้นตอนในการอ่านสำหรับชั้นประถมศึกษาเป็น 5 ขั้น ดังนี้

2.1 การเตรียมการอ่าน เป็นขั้นตอนเริ่มต้นนับตั้งแต่การปฐมนิเทศผู้เรียนเตรียมความพร้อม ตรวจสอบความพร้อมในการอ่าน

2.2 อ่านอย่างง่ายเบื้องต้น ได้แก่ มีหนังสือง่ายๆ ให้อ่าน

2.3 ส่งเสริมการฝึกทักษะให้อ่านเร็วขึ้น โดยฝึกคำอ่านแปลกๆ ใหม่ ๆ

2.4 สร้างนิสัยในการอ่านและสนใจ

2.5 ส่งเสริมการอ่านอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง

ขั้นตอนในการอ่านมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติตนเกี่ยวกับการอ่านได้ถูกต้อง การฝึกอ่านอย่างมีลำดับขั้นตอนจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการอ่านได้เป็นอย่างดี

3. ความพร้อมในการอ่าน

การอ่านจะมีประสิทธิภาพดีหากผู้เรียนมีความพร้อม ครูต้องฝึกให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมก่อนการสอนอ่าน ได้แก่ ให้เด็กรู้ประโยชน์ของการอ่าน จัดประสบการณ์ทางภาษา เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานในการอ่านที่เพียงพอ ให้ผู้เรียนมีความหวังว่าตนจะอ่านให้ผู้อื่นฟัง เข้าใจ ให้ผู้เรียนรู้วิธีอ่านตามขั้นตอน ให้ผู้เรียนเห็นความแตกต่างและความคล้ายกันของตัวอักษร ให้ผู้เรียนมีความสนใจในการอ่านและให้ผู้เรียนรู้จักโครงสร้างของประโยคที่ได้จากนิทานเพื่อเป็นพื้นฐานในการอ่าน นักการศึกษาได้กล่าวถึงความพร้อมในการอ่านไว้ดังนี้

อังคณา จุโพทก (2542, หน้า 25) สรุปเรื่องความพร้อมในการอ่าน หมายถึง สภาพทางร่างกาย อารมณ์ และสังคมของผู้เรียนที่มีระดับความสามารถเหมาะสม และคล่องตัวในการที่จะอ่านอย่างไม่มีอุปสรรค

4. ความสนใจในการอ่าน

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2545, หน้า 13-17) ให้นิยามความสนใจว่า หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ และทำให้บุคคลเอาใจใส่ตลอดจนทำการจนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้นๆ และสรุปความสนใจในการอ่านของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยดังนี้

4.1 อายุ 3-5 ปี ชอบเรื่องจินตนาการ และเรื่องที่อยู่อธิบายเหตุผลเพื่อตอบคำถามว่า “ทำไม” และ “อย่างไร”

4.2 อายุ 6-8 ปี ชอบอ่านเรื่องผจญภัย และเริ่มต้นอ่านตัวหนังสือเองอย่างอิสระ

4.3 อายุ 9-11 ปี ชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ประวัติบุคคลที่มีชื่อเสียง

4.4 อายุ 12-13 ปี ชอบอ่านหนังสือกีฬา ศาสนา หรือเรื่องที่มีอุตมคติ และมีรสนิยมในการอ่านเพิ่มขึ้น

4.5 อายุ 14-16 ปี เด็กหญิงชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับความรัก ส่วนเด็กชายชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับกีฬา และวิทยาศาสตร์

การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะและการอ่าน ควรคำนึงถึงความพร้อมของเด็กนักเรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสนใจ วัย และลักษณะนิสัย

1.5 หลักและทฤษฎีการสอนอ่าน

นักศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านไว้ดังนี้

แลปป์, และฟลัด (Lapp, & Flood, 1984, pp. 289-290) ได้รวบรวมทฤษฎีการจัดลำดับข้อความ และวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อความ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีผลต่อการอ่านไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีที่เน้นการจัดลำดับข้อความ ทฤษฎีนี้เน้นว่าเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา คือ การรับรู้ข่าวสาร เมื่อรับข่าวสารแล้วนำไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิมเป็นความรู้ใหม่ โดยที่ผู้อ่านรับข่าวสารแล้วนำไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิมของจริง หรือภาพไม่ตรงกับข้อความดังกล่าวก็จะอ่านข้อความซ้ำ ถ้าข่าวสารที่อ่านให้ความรู้สึกในทางลบจะต้องใช้เวลารับรู้มากกว่าข่าวสารให้ความรู้สึกในทางลบ จากนั้นสมองก็จะบันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่างของคำและความหมายของประโยคได้

2. ทฤษฎีการวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อความ ทฤษฎีนี้เน้นว่าผู้อ่านมีวิธีที่จะดึงข้อความที่ความหมายคล้ายกันมาเกี่ยวข้องกัน หรือจัดข้อความที่ไม่ต้องการออก ข้อความที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วจะมีความสัมพันธ์กันทางบวกคือ ความเกี่ยวข้องความหมายในแต่ละประโยค

คาร์รอลล์ (Carroll, 1964, p.188) กล่าวถึงทฤษฎี การอ่าน ควรยึดหลักการอ่าน 3 ประการ คือ

1) การเสริมแรง (reinforcement) เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การวางเงื่อนไขในการเรียนการสอนมีความมั่นใจคงถาวร ในการอ่านนั้นลำพังแต่การฝึกอ่านอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะ

ทำให้นักเรียนอ่านหรือจำคำได้ ต้องอาศัยการเสริมแรงเข้าช่วย ครูควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในการใช้เสริมแรงด้วย

2) การหยั่งเห็น (insight) เป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยฉับพลันของเด็กหลังจากที่เด็กได้ลองผิดลองถูกมาหลายครั้ง เช่น เด็กเห็นคำว่า “กิน” มาก่อน แล้วพบคำว่า “บิน” เด็กก็จะอ่านคำว่า “กิน” แต่เมื่อได้รับการสอนหรือให้ลองสะกดดูเป็นประสบการณ์แก่เด็กเด็กก็จะอ่านคำว่า “บิน” ได้ถูกต้อง

3) ทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์ (Piaget) กล่าวว่าความรู้คือ ประสบการณ์ที่ได้สะสม (cumulative) มาแล้วในอดีต กล่าวคือ เมื่อเด็กมีปฏิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอกแล้วได้ผลลัพธ์ออกมา ก็จะเก็บสะสมไว้ในตัว เมื่อเด็กพบเหตุการณ์เช่นเดิมอีก เด็กจะคาดหวังทันทีว่าผลลัพธ์ควรจะออกมาเหมือนเดิมที่เคยเป็นมาก่อน เป็นประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความคิดต่างๆ ไปใช้ การทำปฏิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เด็กพบครั้งต่อไป

บุญยาพร ปฐมพัฒนา (2543, หน้า 43) ได้กล่าวว่าทฤษฎีการเชื่อมโยง (connection theory) ของธอร์นไคค์ (Thorndike) ว่าเป็นการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอน อย่างต่อเนื่องโดยอาศัยการเรียนรู้ 3 กฎ

1. กฎแห่งความพร้อม (law of readiness) กฎนี้กล่าวถึงสภาพความพร้อมของผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ถ้าร่างกายเกิดความพร้อมแล้ว การได้กระทำย่อมเกิดความพึงพอใจ แต่ถ้ายังไม่พร้อมที่จะทำ แล้วถูกบังคับให้กระทำจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ

2. กฎแห่งการฝึกหัด (law of exercise) กฎนี้กล่าวถึงผลการสร้างความมั่นคงของการเชื่อมโยง ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองที่ถูกต้อง โดยการฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อยๆ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร

3. กฎแห่งผลที่พอใจ (law of effect) กฎนี้คือผลที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ว่า ถ้าได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากเรียนรู้ต่อไปอีก แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจก็อาจไม่อยากเรียนรู้ หรือเกิดความเบื่อหน่าย

สรุปหลักและทฤษฎีที่ส่งผลต่อการสอนอ่านคือทฤษฎีการจัดลำดับข้อความ ทฤษฎีการวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อความ นอกจากนี้การสอนอ่านยังต้องคำนึงถึงการเสริมแรง สภาพความพร้อม ความพึงพอใจและเมื่อผู้เรียนได้ฝึกบ่อยๆ ก็สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเฉียบพลัน

2. การอ่านจับใจความสำคัญ

2.1 ความหมายของการอ่านจับใจความสำคัญ

การอ่านจับใจความสำคัญ เป็นกระบวนการที่ผู้อ่านต้องแปลความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ให้เข้าใจ เพื่อทำความเข้าใจ ความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยคและข้อความซึ่งต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ในการอ่าน ช่วยตัดสินใจในการอ่าน (ถนอมวงศ์ ล้ำยอดมรรคผล, 2533, หน้า 529-533) และมีนักการศึกษากล่าวถึงความหมายของการอ่านจับใจความสำคัญไว้หลายความหมาย ดังนี้

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544, หน้า 88) ได้ให้ความหมายของ การอ่านจับใจความสำคัญ หมายถึง กระบวนการเข้าใจความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยค และข้อความสำคัญของเรื่อง ตลอดจนแนวคิดของเรื่อง

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542, หน้า 45) ได้ให้ความหมายของการอ่านจับใจความสำคัญไว้ว่า “การอ่านจับใจความ คือ การอ่านเข้าใจเนื้อเรื่องจับใจความสำคัญได้ สามารถสรุปได้ ได้รับความรู้จากสิ่งที่อ่านและสามารถตอบคำถามได้ อีกทั้งสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้”

พรทิพย์ ตรีสกุลวงษ์ (2544, หน้า 51) สรุปว่าการอ่านจับใจความหมายถึง การอ่านเรื่องหรือข้อความแล้วสามารถทำความเข้าใจถึงเนื้อเรื่องได้ บอกสาระสำคัญของเรื่องและจุดมุ่งหมายของเรื่อง สามารถย่อเรื่องหรือตั้งชื่อเรื่อง รวมทั้งแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่อ่านอย่างมีเหตุผล

สุปราณี พัดทอง (2545, หน้า 65) ได้ให้ความหมายการอ่านไว้ว่า เป็นความคิดสำคัญอันเป็นแก่นหรือหัวใจของเรื่องที่ผู้เขียนมุ่งสื่อมาให้ผู้อ่านได้รับทราบ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็น หรืออย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

จากการศึกษาความหมายที่นักการศึกษาได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันบ้าง แต่ในสาระสำคัญสรุปได้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางความคิดที่สื่อสารกันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารและเป็นทักษะสำคัญในการแสวงหาความรู้และสร้าง ภูมิปัญญาในการพัฒนาชีวิต นอกจากนี้ยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการคิด ทั้งความคิดวิเคราะห์ วิจัยอนุมาน การแสดงความคิดเห็น การตีความและการสังเคราะห์ ผู้ศึกษานั้นจึงได้รับความรู้อย่างสมบูรณ์ สามารถนำไปพัฒนาวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ประเภทของการอ่านจับใจความสำคัญ

การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านมี 2 ประเภท คือ

1) อ่านเพื่อจับใจความส่วนรวม เป็นการอ่านเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาสำคัญของข้อความ เรื่อง หรือหนังสือ เพื่อมองเห็นความสัมพันธ์ของรายละเอียด และจะทำให้ความเข้าใจจุดมุ่งหมายสำคัญของข้อความ หรือเรื่องนั้นๆ ได้ โดยการกวาดสายตาดูผ่านหัวข้อต่างๆ อย่างรวดเร็ว

2) การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ เป็นการอ่านต่อเนื่องกับการอ่านขั้นแรก โดยอ่านรายละเอียดทุกตัวอักษร เพื่อจับเรื่องราวได้ตลอดทั้งเรื่อง ที่ไหน เมื่อไร ทำไม เพื่อจับใจความ ให้ได้มากที่สุด ใจความสำคัญมิได้มีความหมายจำกัดเพียงแค่อันที่เรื่องที่สำคัญเท่านั้น อาจเก็บสาระของเรื่องได้หลายแง่ เช่น เก็บความรู้ เก็บเนื้อเรื่องที่สำคัญ เก็บแนวคิดของผู้เขียน และจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่อง (พันธุ์ทิพา หลาบเลิศบุญ, 2533, หน้า 50-51)

ลักษณะของการอ่านจับใจความที่ดีนั้น ควรจะอ่านทั้ง 2 ประการรวมกันคือ อ่านเพื่อจับใจความส่วนรวม และอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ เพราะจะทำให้ผู้อ่านทราบเรื่องราวต่างๆ

ได้ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน ในขณะที่เดียวกันก็จะรู้จักวิเคราะห์ สามารถจับใจความของเรื่องที่อ่านได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

2.3 จุดมุ่งหมายของการอ่านจับใจความสำคัญ

ในการอ่านครั้งหนึ่งๆ นั้น อาจมีจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างก็ได้ ซึ่ง มิลเลอร์ (Miller, 1990, p.15) ได้แบ่งจุดมุ่งหมายของการอ่านเพื่อจับใจความไว้ดังนี้

1. อ่านเพื่อจับใจความคร่าวๆ (scanning or skimming)
2. อ่านเพื่อจับใจความสำคัญ (iderd reading)
3. อ่านเพื่อสำรวจรายละเอียดและเข้าใจความสำคัญโดยทั่วๆ ไป (exploratory reading)
4. อ่านเพื่อความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (study reading)
5. อ่านเพื่อใช้วิจารณ์ตามข้อความที่อ่าน (critical reading)
6. อ่านเพื่อวิเคราะห์ข้อความ หรือแนวคิดในเรื่องที่อ่าน (analytical)

สมบัติ มหารศ (2523, หน้า 68-69) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนอ่านจับใจความสำคัญไว้ดังนี้

1. เพื่อให้นักเรียนอ่านและจับใจความสำคัญได้ ไม่ใช่เพื่อเรียนจบชั่วโมงไปเท่านั้น เพื่อให้กิจกรรมในการอ่านมีความหมาย การอ่านเพื่อความเข้าใจ นิยมการอ่านจากเอกสารกระดาษแบบฝึกหัดที่ครูเตรียมมาโดยเฉพาะ ไม่ควรอ่านจากหนังสือทั้งเล่มที่มีปริมาณมากๆ ควรมีเวลาอ่านเฉพาะและทำแบบฝึกหัดในชั่วโมง
 2. ให้ผู้อ่านสามารถบอกรายละเอียดของเรื่องที่อ่านว่ามีสาระอะไรบ้าง โดยให้เล่า ให้รายงาน ได้อย่างชัดเจนที่สุด จึงจะแสดงว่าผู้อ่านมีความเข้าใจ
 3. อ่านเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำแนะนำ
 4. ฝึกการใช้สายตา การอ่านเพื่อความเข้าใจ นิยมฝึกทักษะในการอ่านเร็วและตอบคำถามให้ถูกต้องแม่นยำ
 5. อ่านเพื่อสรุปหรือย่อได้ว่า เรื่องที่อ่านนั้นเกี่ยวกับเรื่องอะไร แม้จะไม่ละเอียดแต่ให้สามารถบอกได้บ้าง
 6. อ่านแล้วสามารถคาดการณ์ ในเรื่องที่อ่านว่าจะลงเอยอย่างไร
 7. อ่านและทำรายงานอย่างย่อได้ โดยเฉพาะการอ่านประเภทที่ต้องฝึกโน้ตย่อ
 8. อ่านเพื่อหาความจริงและแสดงข้อคิดเห็นประกอบได้
- การอ่านจับใจความสำคัญเมื่ออ่านจบแล้ว ผู้อ่านสามารถบอกได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ลำดับเหตุการณ์ของเรื่อง และสรุปสาระสำคัญของเรื่องได้

2.4 ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ

ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญเป็นความสามารถในการผสมแล้วขยายความรู้ ความจำให้ไกลออกจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล เป็นความพยายามของสมองที่จะ

ดัดแปลง ปรับปรุงความรู้ให้มีรูปลักษณะใหม่ๆ เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นที่แปลกออกไป
ความสามารถใน การอ่านจับใจความสำคัญ สามารถแสดงออกด้วยพฤติกรรม 3 ประการ คือ

1. การแปลความ (translations) คือ สามารถแปลความหมายของสิ่งต่างๆ ได้
โดยแปลตามลักษณะของเรื่องราว ซึ่งเป็นความหมายที่ถูกต้องและใช้ได้ดีสำหรับเรื่องราวนั้นๆ
โดยเฉพาะ

2. การตีความ (interpretation) คือ ความสามารถในการเก็บความคิดเดิมมา
บันทึกใหม่ การจัดเนื้อเรื่องใหม่ ค้นหาเปรียบเทียบทั้งความรู้สำคัญและความสัมพันธ์ของ
ส่วนย่อย ภายในเรื่องนั้นๆ จนสามารถสรุปย่อๆ ได้

3. การขยายความ (extrapolation) คือ ความสามารถขยายความหมายและนัย
ของเรื่องให้กว้างไกลไปถึงสภาพข้อเท็จจริงที่มีอยู่ สามารถประเมิน คาดคะเนหรือพยากรณ์
ล่วงหน้าได้ (ชวาล แพรัตกุล, 2520, หน้า 134)

มิลเลอร์ (Miller, 1990, pp. 4-7) ยังแบ่งความสามารถในการอ่านจับใจความ
สำคัญออกเป็นระดับต่างๆ ซึ่งใกล้เคียงกับแนวคิดข้างต้น โดยแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

1. ความสามารถในการระดับการแปลความ (textually explicit comprehension)
เป็นระดับที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ในบทอ่านโดยตรงไปตรงมาได้ ผู้อ่านที่มี
ความสามารถระดับนี้ จะสามารถระบุความคิดหลัก ความคิดรองของเรื่อง หรือจัดเรียงลำดับ
เหตุการณ์หัวเรื่องต่างๆ ในบทอ่านได้

2. ความสามารถในการระดับการตีความ (textually implicit comprehension) เป็น
ระดับที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนไม่ได้นำเสนอในบทอ่านอย่างตรงไปตรงมา โดยที่ผู้อ่าน
จะต้องใช้เหตุผลและความรู้ของตนเข้ามาช่วยในการตัดสินใจทำความเข้าใจข้อมูลในบทอ่านนั้นๆ
ผู้อ่านที่มีความสามารถระดับนี้ สามารถจะตอบคำถามเชิงอ้างอิงได้ (implicit or interpretive
comprehension question) สามารถสรุปและทำนายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อไปได้ รวมทั้งรับรู้
อารมณ์ความคิด วัตถุประสงค์ของผู้เขียน ตลอดจนสามารถระบุความคิดหลักของเรื่องที่ผู้เขียน
ไม่ได้นำเสนออย่างตรงไปตรงมา

3. ความสามารถในการระดับการวิเคราะห์ (critical reading) เป็นความสามารถใน
การวิเคราะห์ตีความ และประเมินเนื้อหาที่อ่าน โดยสามารถแยกความแตกต่างของข้อมูลที่
ปรากฏในเนื้อหาที่อ่านได้ว่า อะไรคือข้อเท็จจริง และอะไรเป็นเพียงความเชื่อ หรือความคิดเห็นของ
ผู้เขียน และสามารถเปรียบเทียบเนื้อหาที่อ่านกับข้อมูลที่พบจากแหล่งอื่นๆ ได้ตลอดจนเข้าใจ
ภาษาเชิงอุปมาอุปไมย ที่ผู้เขียนนำมาใช้ และยังสามารถบอกได้ว่าผู้เขียนมีทัศนคติต่อเรื่องที่
นำเสนออย่างไร

4. ความสามารถในการระดับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (scripturally mplicitcomprehension)
เป็นความเข้าใจระดับสูง ที่ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจในเนื้อหาที่นอกเหนือจากที่ผู้เขียนได้นำเสนอ

ไว้ ผู้อ่านต้องใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่เข้ามาเชื่อมโยงกับสิ่งที่พบในบทอ่านเพื่อทำการสังเคราะห์เนื้อหาในบทอ่านนั้นๆ

ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ เป็นสิ่งที่ ต้องฝึกฝนหลายด้าน ทั้งด้านการแปลความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ให้เข้าใจ ยากจะสร้างให้เกิดขึ้นอย่างทันใด จะต้องค่อยๆ เสริมสร้างและวางพื้นฐานด้านต่างๆ มาเป็นลำดับขั้นโดยอาศัยระยะเวลา อาศัยองค์ประกอบหลายๆ อย่าง เพื่อทำความเข้าใจซึ่งต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ในการอ่าน ช่วยตัดสินใจในการอ่าน

2.5 องค์ประกอบในการอ่านจับใจความสำคัญ

องค์ประกอบพื้นฐานที่ทำให้สามารถอ่านจับใจความสำคัญของเรื่องได้นั้น มีผู้เสนอความคิดไว้ดังนี้

บอนด์, และทิงเกอร์ (Bond, & Thinker, 1957, p. 235) กล่าวว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความขึ้นอยู่กับพื้นฐานดังต่อไปนี้

1. การเข้าใจความหมายของคำ เพราะคำเป็นหน่วยหรือส่วนย่อยในภาษาที่มีความหมาย และเป็นพื้นฐานของการทำความเข้าใจเรื่องที่ทำ

2. การเข้าใจหน่วยความคิดจากกลุ่มคำ เนื่องจากกลุ่มคำอาจมีข้อแตกต่างไปจากคำ แต่ละคำที่เรียงต่อกันเป็นรายคำ

3. การเข้าใจประโยคที่ใช้ในบทอ่านซึ่งเกิดจากการเรียงคำ และกลุ่มคำไว้ด้วยกัน เพื่อสื่อสารความคิดตามเรื่องราวนั้นๆ

4. การเข้าใจความหมายเป็นตอนๆ สามารถที่จะนำประโยคแต่ละประโยคในตอนนั้นๆ มาสัมพันธ์กัน เพื่อสื่อความหมายได้เข้าใจยิ่งขึ้น

5. การเข้าใจเรื่องราวทั้งหมดของบทอ่าน โดยสามารถจัดลำดับความคิดของเรื่องที่ทำได้อ่าน และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างข้อความสำคัญๆ ในแต่ละตอน

การอ่านจับใจความ เป็นการจับประเด็นสำคัญให้ได้ว่าผู้เขียนต้องการเสนอข้อคิดอะไร การที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถจับใจความได้ครบถ้วนและรวดเร็วต้องอาศัยความรู้พื้นฐานเป็นองค์ประกอบ 3 ประการ

1. ความรู้ด้านภาษา เช่น รู้จักถ้อยคำ สำนวนหรือเรื่องราวที่อ่าน หลักภาษาและการใช้ภาษา สำนวนและถ้อยคำต่างๆ มาใช้ทำให้เกิดความรู้กว้างขวางขึ้น ทำให้มีส่วนช่วยในการพัฒนาการอ่านจับใจความได้มากขึ้น

2. ความรู้เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง หากผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่อ่านก็จะใช้เวลาในการอ่านน้อยลง เพราะจะมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจและจับใจความได้อย่างรวดเร็ว

3. ประสบการณ์ทางความคิด ผู้อ่านที่มีประสบการณ์ในการอ่านมาก ก็จะสะสมความคิดที่ได้จากการอ่าน สามารถให้ข้อคิดเห็น หรือเหตุผลที่เป็นข้อวิเคราะห์เนื้อเรื่องและสามารถจับใจความได้ดี (กัลยา ยวนมาลัย, 2539, หน้า 32-33)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบในการอ่านจับใจความสำคัญที่ตื้นนั้น ผู้อ่านมีความตั้งใจและมีสมาธิในการอ่าน สามารถแปลความ ตีความ ขยายความ จากเรื่องที่อ่านได้ ทั้งนี้ต้องอาศัยความสามารถหลายด้านประกอบกัน คือ ต้องเข้าใจความหมายของศัพท์ ความหมายของประโยค อาศัยประสบการณ์ทางด้านภาษา ความรู้ในเรื่องที่อ่าน จับแนวคิดที่สำคัญออกมาได้ รู้จักสังเกตความสัมพันธ์ของข้อความที่อ่านเพื่อจับใจความสำคัญและจับรายละเอียดของเรื่องได้

2.6 การสอนอ่านจับใจความสำคัญ

การฝึกผู้เรียนให้มีทักษะการอ่านจับใจความสำคัญนั้น ครูต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายๆ ด้าน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีผู้เสนอหลักและแนวทางในการสอนอ่านจับใจความสำคัญไว้ดังต่อไปนี้

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2534, หน้า 38) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญของการสอนอ่านจับใจความสำคัญนั้น ครูควรแนะนำให้นักเรียนตั้งคำถาม ถามตัวเองจากเรื่องที่อ่านว่าเป็นเรื่องอะไร เกิดที่ไหน อย่างไร ฯลฯ และในการสอนของครูควรแนะนำแนวทางก่อนเพื่อจะช่วยให้การอ่านจับใจความสำคัญได้ผลดี เช่น

1. อธิบายคำบางคำที่มีความหมายพิเศษ หรือคำที่ควรทราบก่อน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการทำความเข้าใจความหมายในขณะที่อ่านจับใจความสำคัญ
2. ให้นักเรียนรู้จักมุ่งหมายในการอ่านหรืออาจตั้งข้อคำถามเพื่อให้ค้นหาคำตอบช่วยให้นักเรียนอ่านจับใจความสำคัญได้ดีขึ้น
3. มีการสนทนาเกี่ยวกับเค้าโครงเรื่องที่ให้อ่านก่อนหรือสนทนาเกี่ยวกับภาพหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องที่ให้อ่าน
4. กำหนดเนื้อหาและเวลาที่ให้อ่านได้อย่างเหมาะสมกับระดับวัยและความสามารถ
5. ควรมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องหลังจากการอ่าน เช่น ใช้คำถามหรือให้ผู้เรียนสรุปเรื่องราวเพื่อทดสอบความเข้าใจ หรืออาจให้อ่านออกเสียงซ้ำในเนื้อหานั้นอีกก็ได้

พรทิพย์ ตรีสกุลวงษ์ (2544, หน้า 56) สรุปการสอนอ่านจับใจความสำคัญได้ว่า การที่จะสามารถการอ่านและจับใจความสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหลายประการ ครูผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ต้องวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งด้านหลักการและจิตวิทยาในการอ่าน หลักการสอน เทคนิคในการจัดการกิจกรรม โดยคำนึงถึงความสามารถและความสนใจของผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการด้านการคิด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความมากขึ้น

ปัญหาที่ครูมักจะพบในการสอนอ่านจับใจความสำคัญ

จูไร วรศักดิ์โยธิน (2549, หน้า 45) ได้กล่าวถึงปัญหาในการสอนอ่านจับใจความสำคัญและข้อเสนอแนวทางในการสอน

1. นักเรียนไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ทำให้ส่งผลถึงความไม่เข้าใจเรื่องด้วย

2. อ่านประโยคความซับซ้อนแล้วไม่สามารถบอกได้ว่า ประโยคใดเป็นประโยคหลักหรือประโยคเนื้อความสำคัญ

จากประสบการณ์ในการสอนอ่านจับใจความสำคัญ จึงเสนอแนวทางในการสอนอ่านจับใจความสำคัญเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ต่อไปนี้

1. ให้นักเรียนหาความหมายของคำศัพท์ยากในข้อความที่อ่าน หรือแนะนำให้นักเรียนรู้จักทำความเข้าใจความหมาย ครูพยายามวางพื้นฐานในด้านความรู้ในคำศัพท์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กมีพื้นฐานที่ดีในการทำทำความเข้าใจเรื่องราวที่อ่าน

2. ฝึกฝนวิธีสังเกตเนื้อความสำคัญจากประโยคความซ้อน เพื่อเป็นแนวทางที่จะสามารถแยกประโยคหลักออกจากเนื้อความที่แสดงรายละเอียดได้

3. ฝึกการอ่านพิจารณาที่ละย่อหน้า เพื่อหาประโยคที่ขยายให้ข้อความนั้นมีรายละเอียดชัดเจนขึ้น

4. เมื่อเด็กสามารถพิจารณาประโยคความสำคัญได้อย่างคล่องแคล่วแล้วจึงฝึกฝนการอ่านเป็นเรื่องราวสั้นๆ แล้วจึงยาวขึ้นตามลำดับเพื่อฝึกหาประโยคใจความสำคัญจากแต่ละย่อหน้า แล้วมาเขียนเรียบเรียงเป็นใจความสำคัญของเรื่องได้ การฝึกข้อความนี้ จะช่วยให้ได้ประโยชน์ในเรื่องการจำแนกเหตุการณ์สำคัญ และลำดับเรื่องราวได้ ไม่สับสน สำหรับเรื่องราวที่มีเหตุการณ์ต่อเนื่องกันได้อีกด้วย

5. ฝึกการแสดงความคิดเห็นเป็นกลุ่มย่อยก่อน แล้วต่อมาจึงมาทำเป็นรายบุคคล เริ่มจากเรื่องสั้นๆ ง่ายๆ ก่อน แล้วจึงเลือกเรื่องที่ยากขึ้นตามลำดับ

6. ฝึกการอ่านเพื่อเน้นอัตราเร็ว ด้วยการกำหนดเวลาในการอ่าน

ความสามารถในการอ่านและจับใจความสำคัญให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีองค์ประกอบ ที่เกี่ยวข้องหลายประการ ครูผู้สอนซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนต้องวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งด้านหลักการและจิตวิทยาในการอ่าน หลักการสอนเทคนิคในการจัดกิจกรรม โดยคำนึงถึงความสามารถและความสนใจของผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการด้านการคิด และควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน และมีการประเมินผลการอ่านอย่างสม่ำเสมอ

2.7 การวัดผลและประเมินผลการอ่านจับใจความสำคัญ

การวัดผลและประเมินผลในการอ่านช่วยให้ทราบถึงระดับความเข้าใจในการอ่านของผู้เรียนแต่ละคนได้ ทำให้ครูผู้สอนสามารถวางแผนทางในการพัฒนาทักษะการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีผู้อธิบายถึงการประเมินผลด้านความเข้าใจในการอ่านไว้ดังนี้

รัตนากร สายคำทอน (2546, หน้า 40) อธิบายว่าการวัดผลและประเมินผลการอ่านจับใจความสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กำหนดไว้ 3 ด้าน

1. ด้านสติปัญญา สิ่งที่ต้องวัดมี 6 ด้าน คือความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการประเมินผล

2. ด้านทักษะ ได้แก่ การอ่านออกเสียง และการอ่านในใจ แล้วสามารถจับใจความสำคัญของสิ่งที่กำหนดได้

3. ด้านเจตคติ ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การแสดงออกถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การสนทนา สัมภาษณ์ และแบบประเมินค่าความสนใจการยอมรับในเรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ

อำไพ ลัคนานุสรณ์ (2545, หน้า 25) ได้สรุปแนวคิดของฮาฟเนอร์, และจอลลี (Hafner, & jolly, 1972, p.174) ว่าการประเมินผลความเข้าใจในการอ่านและการอ่านจับใจความสำคัญ ดูได้จากความสามารถ ดังนี้

1. ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่างๆ จากเรื่องที่อ่านได้
2. เข้าใจคำชี้แจง สามารถปฏิบัติตามคำชี้แจงหรือคำแนะนำที่เขียนอธิบายไว้ได้ถูกต้อง

3. จดจำและสามารถบรรยายสิ่งที่อ่านเป็นคำพูดของตนเอง

4. ลำดับเหตุการณ์ของเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง

5. แยกได้ว่ารายละเอียดตอนไหนสำคัญ ตอนไหนไม่สำคัญ

6. บอกได้ว่าตัวอย่างหรือคำบรรยายประกอบต่างๆ มีความสัมพันธ์กับเนื้อความสำคัญตอนไหน

7. บอกได้ว่าประโยคใดแสดงความสำคัญของเรื่องที่อ่าน

8. บอกได้ว่าเนื้อหาที่อ่านมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในบทความอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกันอย่างไร

9. แสดงข้อมูลสรุปของบทความที่อ่านได้ถูกต้อง

10. บอกได้ว่าผู้เขียนยึดแนวอะไรในการเขียนจัดเรียบเรียง เช่น เวลา สถานที่ หรือสาเหตุและผล เป็นต้น

11. บอกได้ว่าอะไรคือความหมายที่ซ่อนเร้นที่ไม่ได้แสดงไว้ในบทที่อ่าน

12. บอกได้ว่าเรื่องที่อ่านมีแนวทางการดำเนินเรื่องให้อารมณ์อย่างไร

13. บอกวัตถุประสงค์ในการเขียน ซึ่งผู้เขียนไม่ได้แสดงไว้ตรงๆ ได้

14. บอกได้ว่าผู้เขียนใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบกับความหมายอย่างไร

จากการศึกษาการวัดผลประเมินผลการอ่านใจความสำคัญของนักการศึกษาเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควรกำหนดวัดทั้ง 3 ด้าน คือด้านสติปัญญา ได้แก่ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการประเมินผล ด้านทักษะ ได้แก่ การอ่านออกเสียง การอ่านในใจ ด้านเจตคติซึ่งสังเกตจากพฤติกรรมการเรียน และประเมินความเข้าใจในการอ่าน ดูจากความสามารถของผู้เรียนคือ เข้าใจคำชี้แจงสามารถปฏิบัติตามได้ถูกต้อง บอกวัตถุประสงค์ในการเขียน บอกความสัมพันธ์ระหว่างตัวอย่างกับเนื้อหาได้ บอกใจความสำคัญ

ของเรื่องทีอ่านและตอบคำถามจากเรื่องทีอ่านได้ ตลอดจนลำดับเหตุการณ์และสรุปเรื่องทีอ่านได้อย่างถูกต้อง

ของดีทีอำเภอด่านช้าง

1. ที่ตั้งและอาณาเขตอำเภอด่านช้าง

อำเภอด่านช้างเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรีอยู่ห่างจากอำเภอเมืองประมาณ 61 กิโลเมตร ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียงคือ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี, 2552, หน้า 40-41)

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี และอำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเดิมบางนางบวชและอำเภอหนองหญ้าไซ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเลาขวัญ อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี

แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 ตำบล 93 หมู่บ้าน ได้แก่

1. ตำบลหนองมะคำโฌง
2. ตำบลด่านช้าง
3. ตำบลห้วยขมิ้น
4. ตำบลองค์พระ
5. ตำบลวังคัน
6. ตำบลนิคมกระเสียว
7. ตำบลวังยาง

ที่ว่าการอำเภอด่านช้างตั้งอยู่ที่ตำบลหนองมะคำโฌง

2. ประวัติอำเภอด่านช้าง

ในอดีตบริเวณอำเภอด่านช้างอยู่ที่บ้านหนองปลาตุก ขึ้นอยู่กับอำเภอเดิมบางนางบวช โดยมีตำนานเล่าว่าบริเวณนี้มีป่าไม้และสัตว์ป่ามากมาย และมีโขลงช้างมากินน้ำและลงเล่นน้ำที่ลำห้วยกระเสียว เลยเรียกกันว่า “บ้านด่านช้าง” อำเภอด่านช้างแยกออกจากอำเภอเดิมบางนางบวช เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2512

3. สถานที่สำคัญและสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอด่านช้าง

เนื่องจากอำเภอด่านช้างมีภูมิประเทศที่ยังอุดมด้วยป่าไม้ สัตว์ป่า และแหล่งน้ำจึงมีสถานที่สำคัญและสถานที่ท่องเที่ยวมากมายดังต่อไปนี้

3.1 เขื่อนกระเสียว ตั้งอยู่ที่ตำบลด่านช้าง เป็นเขื่อนดินยาว 4,250 เมตรสูง 32.5 เมตร นับได้ว่าเป็นเขื่อนดินที่ยาวที่สุดในประเทศไทย สร้างกันลำนน้ำกระเสียว สามารถเก็บน้ำไว้

ใช้เพื่อการเกษตรได้ 240 ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาที่ใหญ่ และเป็นที่ยึดเหนี่ยว มีลักษณะคล้ายทะเลสาบกว้างใหญ่ ทำให้มีทิวทัศน์ที่สวยงาม

3.2 อุทยานแห่งชาติพุเตย มีพื้นที่ครอบคลุมป่าองค์พระ ป่าเขาพระกำ ป่าเขา ห้วยพลู ในท้องที่ ตำบลองค์พระ ตำบลด่านช้าง ตำบลวังยาง ตำบลนิคมกระเสียว จังหวัด สุพรรณบุรี และวนอุทยานถ้ำเขาวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี มีสภาพป่าอุดมสมบูรณ์ เทือกเขาสลับซับซ้อน มียอดเขาที่สูงที่สุดคือยอดเขาเทวดา สูง 1,123 เมตร มีป่าสนสองใบ จำนวน 198,422ไร่ นอกจากนี้ยังมีป่าเบญจพรรณและพันธุ์ไม้ที่สำคัญ เช่น ไม้แดง ประดู่ ชิงชัน มะค่าโมง ผืนป่าเป็นต้นน้ำของลำตะเพิน ห้วยเหล็กไหล ห้วยองค์พระ ห้วยท่าเตือ ห้วยขมิ้น ที่ไหลลงสู่เขื่อนกระเสียว อุทยานแห่งชาติพุเตยมีทิวทัศน์ที่สวยงามตามธรรมชาติ

3.3 น้ำตกตะเพินคี อยู่ห่างจากอำเภอด่านช้างประมาณ 51 กิโลเมตร เป็นน้ำตกสองชั้น มีน้ำไหลตลอดปี ผืนป่าและต้นน้ำยังคงอุดมสมบูรณ์ ใกล้ลำน้ำตกมีชาวกระเหรี่ยงอาศัยอยู่มากกว่า 200 ปี

3.4 หมู่บ้านกะเหรี่ยงตะเพินคี อยู่ใกล้ลำน้ำตกตะเพินคี มีเอกลักษณ์คือการทอดผ้า โดยใช้ที่ผูกที่เอว เป็นหมู่บ้านปลอดอาวุธของมีคมทุกประเภท นับถือศาสนาพุทธ ในวันขึ้น 15 เดือน 5 ของทุกปีตลอด 3 วัน 3 คืน จะมีงานพิธีไหว้จุฬามณี ซึ่งนับถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์ ทำจากไม้ไผ่เหลาแหลมปักไว้ที่ลานหมู่บ้าน เป็นวิถีชีวิตที่มีประเพณี พิธีกรรมที่ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ

3.5 ถ้ำเวฬุวัน ตั้งอยู่ตำบลวังคัน ห่างจากอำเภอด่านช้าง 14 กิโลเมตร ภายในมี หินงอกหินย้อยสวยงาม มีพระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์ บริเวณวัดจัดเป็นสวนไผ่เฉลิมพระเกียรติ ซึ่งมีต้นไผ่กว่า 10 ชนิด

3.6 ถ้ำนาคี หมีน้อย ถ้ำย่อยละยำและผาใหญ่ อยู่ใกล้ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ พุเตยห่างจากอำเภอด่านช้าง 30 กิโลเมตร มีหินงอกหินย้อยสวยงาม มีต้นจันทน์ บัวสวรรค์ขึ้นอยู่หนาแน่น มีสัตว์ป่าเช่น หมู เม่น สุนัขจิ้งจอกและค้างคาว

นอกจากนี้อำเภอด่านช้างยังมีสถานที่สำคัญอีกหลายแห่ง เช่น น้ำตกพุทกระทิง น้ำตกตาดใหญ่ หมู่บ้านกะเหรี่ยงห้วยหินดำ ซึ่งสวยงามมาก ดังคำขวัญของอำเภอด่านช้างที่ว่า เขื่อนกระเสียวลือนาม ธรรมชาติงามล้ำ วัฒนธรรมตะเพินคี อุทยานดีสนสองใบ ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นเนื้อหาเพิ่มเติมในการอ่านจับใจความสำคัญเพื่อนักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

การจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ

1. ความหมายการจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ

การจัดการเรียนรู้แบบธรรมชาติหรือการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวม เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กที่เน้นการเรียนรู้จากสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิตประจำวันของเด็ก โดยนำสิ่งที่เขาพบเห็นในชีวิตประจำวันซึ่งรวมถึงวัฒนธรรม การดำรงชีวิตของเด็กแต่ละคน มาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอนเป็นการเรียนอย่างมีชีวิตชีวา จากสิ่งที่เป็นธรรมชาติ จากสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงและจากสิ่งที่เป็นอยู่จริงในชีวิตประจำวัน โดยเด็กเป็นผู้คิดค้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองกับเพื่อนๆ ไม่มุ่งเน้นการสอน เขียน อ่าน ไวยากรณ์ หรือการใช้หนังสือแบบเรียน เพราะเป็นเรื่องที่ยากต่อความเข้าใจของเด็กและไม่ใช่อะไรที่เขาพบเห็นในชีวิตจริง บังอร พานทอง (2552, หน้า 12) กล่าวว่าจัดการเรียนรู้แบบธรรมชาติหรือการเรียนการสอนภาษาแบบองค์รวม (Whole Language Approach) หมายถึงการสอนภาษาที่เป็นไปตามธรรมชาติ เน้นสื่อที่มีความหมาย ผู้เรียนสามารถใช้ประสบการณ์เดิม ช่วยให้เข้าใจสื่อที่อ่านได้รวดเร็วขึ้น การสอนจะไม่แยกสอนส่วนย่อยของภาษาที่ละส่วน แต่จะเน้นให้เข้าใจในภาพรวมก่อนแล้วจึงเรียนรู้ด้านโครงสร้างภาษาภายหลัง ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ภาษาของตนเองอย่างอิสระ ผู้สอนต้องยอมรับความแตกต่างด้านการออกเสียงที่เป็นสำเนียงภาษาถิ่น (dialects) ในเบื้องต้นแล้วจึงพัฒนาให้ถูกต้องในโอกาสต่อไป การสอนภาษาแบบองค์รวมจะเน้นการรวมวรรณกรรมต่างๆ ที่ดีมาเป็นสื่อการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ภาษาที่หลากหลาย สามารถนำไปเป็นแบบอย่างการใช้ภาษาของตนเองและใช้ได้ ในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนแบบองค์รวมจึงเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและยึดหลักการประชาธิปไตยในห้องเรียน

ประวัติความเป็นมาของการสอนภาษาแบบธรรมชาติมีรากเหง้ามาจากต่างประเทศ เริ่มต้นศตวรรษที่ 16 เกิดความเคลื่อนไหวจากกลุ่มครู ผู้บริหาร นักศึกษา และนักวิจัย ทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ โดยกลุ่มคนเหล่านี้ตระหนักถึงการเรียนรู้ต่างๆ ที่อยู่ในตัวเด็ก เกิดพัฒนาการทางภาษาแบบองค์รวมคือทั้งฟัง พูด อ่านและเขียน ซึ่งในขณะนี้การสอนภาษาแบบธรรมชาติ มีใช้ในต่างประเทศเช่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา และแคนาดา เป็นต้น สำหรับประเทศไทยมีความเป็นมาเช่นเดียวกับต่างประเทศคือ จากความต้องการที่จะแก้ปัญหาของการสอนแบบปกติหรือหน่วยแบบเก่าที่เน้นการแจกลูก การสะกดคำ จนกระทั่งทำให้การเรียนภาษาเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย ภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language) เป็นคำที่พบครั้งแรกในหนังสือภาพของเด็กที่เขียนโดยจอห์น อามอส โดมินิอุส ในยุคศตวรรษที่ 17 โดยโดมินิอุสเชื่อว่าเด็กสามารถค้นพบข้อมูลใหม่ๆ ได้ด้วยการนำเสนอสิ่งที่เด็กคุ้นเคยอยู่แล้วในชีวิต เด็กจะเข้าใจสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้โดยการใช้ภาษาถิ่นหรือภาษาในชีวิตประจำวันของเด็ก (วรนาท รักสกุลไทย, 2552, หน้า 2)

2. ทฤษฎีและแนวคิดการจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ

แนวทางการสอนแบบภาษาธรรมชาติ (Whole Language Approach) มีทฤษฎีพื้นฐานมาจากทฤษฎีที่ว่าด้วยธรรมชาติของภาษา และทฤษฎีที่ว่าด้วยธรรมชาติการเรียนรู้ การอ่าน การเขียน ในระบบภาษาดังนี้ (บุษบง ดันติวงศ์, 2536, หน้า 143-150)

1. ทฤษฎีว่าด้วยระบบของภาษา

ทฤษฎีว่าด้วยระบบของภาษาประกอบด้วย 3 ระบบ คือระบบความหมาย ระบบไวยากรณ์ และระบบเสียง ทฤษฎีนี้เชื่อว่าความหมายเป็นหัวใจของภาษา ส่วนไวยากรณ์และเสียงเป็นเพียงส่วนประกอบสถานการณ์กำหนดคำ ซึ่งกำหนดความหมายในการสื่อสาร เด็กจะไม่พยายามอ่านและเขียนด้วยการสะกดไปที่ละตัว แต่จะคิดคำที่สื่อความหมายได้เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้น ด้วยเหตุนี้เด็กจึงไม่จำเป็นต้องรู้จักเสียงของตัวอักษรก่อนที่จะสามารถสื่อความหมายโดยการอ่าน

2. ทฤษฎีว่าด้วยภาษา ความคิด และสัญลักษณ์สื่อสาร

ทฤษฎีว่าด้วยภาษา ความคิด และสัญลักษณ์สื่อสาร ทฤษฎีนี้เชื่อว่าภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่ไม่สามารถสื่อความหมายทุกเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อความหมายจึงจำเป็นต้องใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายและถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ หลายรูปแบบ ด้วยเหตุนี้การจัดการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนด้านภาษาตามแนวความเชื่อของทฤษฎีนี้จึงรวมกับศิลปะ ดนตรี และละครเป็นส่วนสำคัญของการเรียนการสอน ถ้าเด็กไม่สามารถเข้าใจเรื่องราวจากภาษาได้ครบถ้วน เขาก็จะสามารถคาดคะเนเรื่องราวจากท่าทาง ภาพประกอบหรือดนตรีที่เข้ากับเหตุการณ์สำคัญของเรื่องได้

3. ทฤษฎีว่าด้วยการอ่านเขียนในระบบภาษา

ทฤษฎีว่าด้วยการอ่านเขียนในระบบภาษา ทฤษฎีนี้เชื่อว่าทุกคนต้องสะสมประสบการณ์ทางภาษาไว้เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับใช้ต่อไป ความก้าวหน้าในการใช้ภาษาไม่ว่าด้านใดต้องอาศัยองค์ประกอบทางภาษาหลายด้าน เช่น ความก้าวหน้าในการอ่านเกิดจากการได้ฟังคำสั่ง และฟังนิทาน การได้พูดคุยกับเพื่อน และการได้พยายามเขียนถ่ายทอดประสบการณ์เนื่องจากการอ่านจะช่วยให้เด็กเห็นการคาดคะเนลักษณะต่างๆ ตามความคิดเห็นของผู้อื่นซึ่งจะ让他เข้าใจความหมายของเรื่องนี้มากขึ้น การคาดคะเนซึ่งเป็นประสบการณ์จากการอ่านจะช่วยในการสื่อความหมายเมื่อเด็กเขียน การสื่อความหมายซึ่งเป็นประสบการณ์จากการเขียนช่วยในการคาดคะเนเมื่อเด็กอ่าน การอ่าน และเขียนเป็นระบบที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลต่อแนวการสอนนี้ประกอบด้วย เด็กเรียนรู้ภาษาจากประสบการณ์และการลงมือกระทำ เด็กเรียนรู้จากกิจกรรม การเคลื่อนไหวของตนเอง และการได้สัมผัสจับต้องกับสิ่งต่างๆ แล้วสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง จึงสรุปได้ว่า การสอนภาษาแบบธรรมชาติเกิดจากการผสมผสานทฤษฎีหลายทฤษฎีเข้าด้วยกันเพื่อเกิดประโยชน์โดยตรงและสูงสุดกับผู้เรียน

3. หลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติ

อารี สัททหวี (2535, หน้า 22-23) ได้เสนอหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติไว้ดังนี้

1. การสอนภาษาในเด็กปฐมวัยจะต้องสร้างสิ่งแวดล้อมให้เด็กคุ้นเคยกับตัวหนังสือจากการพูด ซึมซับเรื่องราวในหนังสือ โดยครูอ่านหนังสือให้ฟังทุกวันและสนทนาพูดคุยกับเด็ก ให้เด็กเล่าเรื่องจากการพูด และการเขียน หรือการวาด การแสดง

2. การสอนภาษาจะต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ครูจะต้องศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล สอนตามระดับความสามารถที่แตกต่างกัน เด็กเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ครูในการเตรียมและวางแผนในการสอน

3. การสอนภาษาส่งเสริมเด็กสนใจและรักที่จะเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง ให้เด็กได้มีโอกาสเลือกเรื่อง หรือหนังสือที่สนใจ

4. การสอนภาษาจะต้องให้เด็กเห็นประโยชน์ของการใช้ภาษา ในความหมายที่ต่างกัน เช่น จดหมาย หนังสือพิมพ์ ป้ายประกาศ ฉลากยา ฯลฯ

5. การสอนภาษาจะต้องเป็นประสบการณ์ที่ทำให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครู การปฏิสัมพันธ์นี้จะนำไปในแนวทางสนับสนุนให้กำลังใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

6. การสอนภาษาควรให้เด็กมีความมั่นใจกล้าเสี่ยงที่จะพูด อ่านและเขียนโดยไม่กลัวผิด จากความเชื่อ แนวคิด และหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติที่นักการศึกษาหลายท่านได้อธิบายไว้ ดังนี้

นฤมล เนียมหอม, และคนอื่นๆ (2543, หน้า 1-2) ได้สรุปเป็นหลักการสำคัญของการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อม การสอนภาษาต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้เด็กคุ้นเคยกับการใช้ภาษาอย่างมีความหมายและเป็นองค์รวม ตัวหนังสือที่ปรากฏในห้องเรียนต้องมีเป้าหมายในการใช้จริง ๆ หนังสือที่ใช้จะต้องเป็นหนังสือที่ใช้ภาษาที่มีความสมบูรณ์ในตัว ไม่แบ่งเป็นทักษะย่อยๆ และจะต้องให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อม

2. การสื่อสารที่มีความหมาย การสอนภาษาให้เด็กมีโอกาสสื่อสารโดยมีพื้นฐานจากประสบการณ์จริงที่มีความหมายต่อเด็ก ครูต้องจัดเวลาให้เด็กได้มีโอกาสอ่านเขียนอย่างมีจุดมุ่งหมายจริงๆ ไม่ใช่เป็นเพียงกิจกรรมที่ขึ้นต้นเพื่อการฝึกหัด และให้เด็กได้ใช้เวลาในการอ่านและเขียนตามโอกาสตลอดทั้งวัน โดยไม่ต้องกำหนดตายตัวว่าช่วงเวลาใดต้องอ่านหรือช่วงเวลาใดต้องเขียน

3. การเป็นแบบอย่าง การสอนภาษาจะต้องให้เด็กเห็นประโยชน์ของการใช้ภาษาในความมุ่งหมายต่างๆ ครูต้องอ่านและเขียนโดยมีจุดมุ่งหมายในการเขียนจริงๆ ให้เด็กได้เห็น เช่น เพื่อการสื่อสาร เพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อค้นหาวิธีการ ฯลฯ นอกจากนี้ครูยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กได้เห็นว่า การอ่านเป็นเรื่องสนุกเพื่อสร้างให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการอ่าน

4. การตั้งความคาดหวัง การสอนภาษาจะต้องเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับที่เรียนรู้ที่จะพูด ครูควรเชื่อมั่นว่าเด็กจะสามารถอ่านและเขียนได้ถูกต้องยิ่งขึ้น เด็กมีความสามารถในการอ่านและการเขียนตั้งแต่ยังอ่านและเขียนไม่เป็น ดังนั้นเด็กจึงควรได้รับโอกาสที่จะอ่านและเขียนตั้งแต่วันแรกที่มาโรงเรียน และที่สำคัญครูไม่ควรคาดหวังให้เด็กอ่านและเขียนได้เหมือนผู้ใหญ่

5. การคาดคะเน การสอนภาษาควรให้เด็กมีโอกาสทดลองกับภาษาสร้างสมมุติฐานเบื้องต้นของตนเอง และมีโอกาสเดาหรือคาดคะเนคำที่จะอ่าน และมีโอกาสคิดประดิษฐ์สัญลักษณ์และคิดสะกดเพื่อการเขียน

6. การให้ข้อมูลย้อนกลับ การสอนภาษาควรตอบสนองความพยายามในการใช้ภาษาของเด็กในทางบวก ยอมรับการอ่านและการเขียนของเด็กว่าเป็นสิ่งที่มีความหมายแม้ว่ายังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ และพยายามตอบสนองเด็กให้เหมาะสมกับเหตุการณ์นั้นๆ ครูอาจให้เด็กได้เห็นตัวอย่างที่ถูกต้องอย่างเป็นธรรมชาติ เช่น การอ่านหนังสือที่เด็กชอบอ่านให้เด็กฟังในโอกาสอื่นๆ หรือเขียนให้เด็กดูเมื่อมีการสนทนาในกลุ่มใหญ่ๆ

7. การยอมรับนับถือ การสอนภาษาจะต้องตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กว่าเด็กเรียนรู้การอ่านและการเขียนอย่างแตกต่างกัน ตามช่วงเวลาและอัตราที่แตกต่างกัน ครูต้องศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล ศึกษาความสนใจ ความสามารถ และสอนเด็กตามศักยภาพที่แตกต่างกันของเด็ก เด็กต้องได้ตัดสินใจเลือกเรียนรู้ด้วยตนเอง ในช่วงเวลาเดียวกันเด็กไม่จำเป็นต้องทำกิจกรรมอย่างเดียวกันหรือทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอน เพราะการเรียนรู้ภาษาไม่มีลำดับขั้นตอนที่ตายตัว

8. การสร้างความรู้สึกเชื่อมั่น การสอนภาษาต้องส่งเสริมให้เด็กรู้สึกปลอดภัยที่คาดคะเนในการอ่านหรือเขียน แม้ว่าไม่เคยอ่านหรือเขียนมาก่อน ครูต้องทำหน้าที่ให้เด็กไม่กลัวที่จะขอความช่วยเหลือหรือด้านการอ่านและการเขียนเมื่อจำเป็น เด็กต้องไม่กลัวถูกตราหน้าว่าไม่มีความสามารถในการอ่านและเขียน ดังนั้นการสอนภาษาจึงจำเป็นต้องเป็นไปตามพัฒนาการและความสามารถของเด็ก เพื่อให้เด็กมีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถที่จะอ่านและเขียนได้

จากแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการสอนภาษาแบบธรรมชาติ สรุปได้ว่า เด็กเรียนรู้ภาษาด้วยตนเองตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ภาษาอย่างมีความหมายสมบูรณ์จากประสบการณ์จริงในสิ่งแวดล้อม และการได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเด็กจะสะสมประสบการณ์ภาษาไว้เป็นข้อมูลสำหรับใช้ต่อไป

4. แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ

โฮลดาเวย์ (Holdaway, 1979, p. 46) เสนอขั้นตอนการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกัน (shared reading) ดังนี้

1. ขั้นการค้นหา (discovery)

การแนะนำประสบการณ์ใหม่โดยให้เด็กมีส่วนร่วมในการคาดคะเนเดาประโยคที่มีโครงสร้างซ้ำๆ และใช้กลวิธีต่างๆ ในการแก้ปัญหาในการอ่าน

2. ขั้นการสำรวจ (exploration)

การอ่านหนังสือซ้ำๆ ครูสามารถนำหนังสือมาอ่านซ้ำๆ เมื่อเด็กแสดงความต้องการ เพื่อให้เด็กเกิดความคุ้นเคย

3. ขั้นใช้ประสบการณ์และสื่อสารอย่างอิสระ (independent experience and expression)

การนำประสบการณ์เดิมในการอ่านหนังสือกับผู้ใหญ่มาใช้ เมื่อเด็กอ่านหนังสืออย่างอิสระคนเดียวหรือกับเพื่อนในกลุ่มย่อย เด็กได้สำรวจอย่างสร้างสรรค์ แสดงออกทางภาษาและศิลปะอย่างมีความหมาย

5. ข้อเสนอแนะการจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ

บังอร พานทอง (2541, หน้า 6-9) ได้ให้ข้อเสนอแนะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวทางการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole language) ว่าจะต้องแจ้งให้เด็กทราบจุดประสงค์ในการอ่าน การเขียน การพูด และการฟัง และการใช้ทักษะทั้งสี่จะต้องมีการใช้อย่างบูรณาการในหลักสูตรการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้เรียน ไม่ยึดหนังสือแบบเรียนเพียงเล่มเดียวแต่ควรเป็นบทเรียนที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้เดิมเข้ามาช่วยในการเรียนรู้ นอกจากนี้ได้สรุปการเรียนการสอนดังนี้

1. เด็กจะเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอนและการวางหลักสูตร ครูผู้สอนต้องค้นหาความสนใจและพื้นความรู้ของผู้เรียนแล้วนำมาเป็นแนวการจัดการเรียนการสอนต่อไป กิจกรรมที่จะรู้จักเด็ก อาจทำได้ด้วยการสัมภาษณ์ ให้เด็กเล่าประสบการณ์ส่วนตัว เขียนประวัติส่วนตัวหรือสมุดภาพเกี่ยวกับครอบครัว ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กสนใจ

2. ควรอ่านหรือเล่าเรื่องที่นำเสนอให้เด็กฟังเสมอๆ เลือกเรื่องที่นำเสนอ แฝงคติสอนใจหรือมีแบบแผนการใช้ภาษาที่ดี ในระหว่างเล่าหรืออ่านควรหยุดบางครั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ติดตามหรือเพิ่มเติมประสบการณ์ของตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง เด็กจะตื่นตัวตลอดเวลา การได้รับฟังตัวอย่างภาษาดีๆ เป็นประจำเด็กจะเกิดความเข้าใจและนำไปใช้ในการเรียนรู้หรือช่วยในการทำความเข้าใจในการอ่าน

3. เด็กควรมีโอกาสอ่านหนังสือทุกวัน โดยเฉพาะวรรณกรรมที่มีคุณค่า บทความที่ดี ตลอดจนสิ่งตีพิมพ์ทุกชนิด เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร โปสเตอร์ และหนังสือประเภทต่างๆ หรือรูปภาพสวยๆ ก็จะช่วยได้ดียิ่งสำหรับผู้เริ่มเรียน นอกจากนี้ควรมีกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการอ่านของเด็ก ได้แก่

3.1 Shared book experience ซึ่งเป็นกิจกรรมในครอบครัวโดยบิดา มารดา อ่านหนังสือให้ลูกฟังบ่อยๆ จะเป็นโอกาสที่บุคคลในครอบครัวได้มีกิจกรรมร่วมกัน

3.2 Literature group เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนทุกระดับ ผู้สอนควรเลือกหาหนังสือที่น่าสนใจอย่างน้อย 5-6 เรื่อง ในแต่ละครั้งที่สอน แต่ละเรื่องควรมีจำนวนเท่ากับสมาชิกในกลุ่มควรเป็นเรื่องที่ให้เด็กสนใจ ระดับความยากควรให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของเด็ก จากนั้นแบ่งกลุ่มเด็ก ครูแนะนำหนังสือแต่ละเล่มแล้วให้แต่ละกลุ่มเลือกหนังสือ

เรื่องที่พอใจ อ่านเรื่องร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยผู้สอนคอยให้ความช่วยเหลืออธิบายเพิ่มเติม จากนั้น

3.3 Assisted reading เป็นกิจกรรมที่ใช้เหมาะสมสำหรับช่วยผู้อื่นที่มีปัญหาหรือผู้ที่เริ่มอ่าน (เด็กปฐมวัย) ครูจะอ่านพร้อมกับเด็กหรือผู้อ่านที่มีปัญหาทำให้มีกำลังใจและมีความพยายามมากขึ้น นอกจากนี้ก็ควรเลือกหนังสือที่เหมาะสมไม่ยากจนเกินไปจะทำให้ผู้อื่นมีกำลังใจ และสามารถอ่านตามเพื่อนอื่นๆ ได้เช่นกัน

3.4 Sustained silent reading จะใช้ช่วงเวลาประมาณวันละ 5-10 นาที ให้เด็กและครูผู้สอนหาสิ่งซึ่งตนสนใจนำมาอ่านในช่วงเวลานี้ ครูผู้สอนอาจเตรียมบทความสั้นๆ สำรองไว้บ้าง เพื่อใช้ในกรณีที่เด็กบางคนไม่เตรียมมาในบางครั้งอาจเรียกเด็กคนใดคนหนึ่งหรืออาสาสมัครขึ้นมาเพื่อเล่าเรื่องที่อ่าน แล้วให้โอกาสทุกคนซักถามหรือเพิ่มเติมรายละเอียดหากตนมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ

4. ให้เด็กได้มีโอกาสเขียนมากที่สุด โดยอาจจะเริ่มจากการเขียนที่เกี่ยวข้องกับตนเองหรือสิ่งที่เด็กมีประสบการณ์มาบ้างแล้ว ซึ่งเรียกว่าการเขียนตามสภาพจริง (authentic writing) แล้วจึงเริ่มยากขึ้นในรูปแบบการเขียนแบบอื่นๆ เช่น อาจให้ทำกิจกรรมประจำด้วยการเขียนบันทึกประจำวัน (journal) เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของตนเองภายในโรงเรียน หรือเหตุการณ์ที่พบในแต่ละวัน อาจมีการจัดที่สำหรับเขียนบันทึกประจำวัน (journal) ระหว่างครูและเด็กไว้ที่มุมหนึ่งของห้องเรียนก็ได้ ซึ่งจะเป็นแหล่งที่สื่อสารระหว่างครูและผู้เรียนได้อีกรูปแบบหนึ่ง

5. Kid-watching เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการเฝ้าดูพัฒนาการของเด็ก ซึ่งสามารถทำได้ทั้งเด็กเล็กและเด็กโต ดูว่าแต่ละคนมีจุดบกพร่องอย่างไร ครูผู้สอนจะได้หาทางแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นและตรงจุด ผู้ที่เป็น Kid-watcher จะต้องทำงานอย่างสม่ำเสมอ และกำหนดช่วงเวลาในการประเมินผลและแก้ไขเป็นช่วงๆ ต่อไป

6. การสอนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (whole Language) มุ่งเน้นให้เด็กร่วมมือกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับการสอนแบบร่วมมือ (co-operative teaching) เป็นการฝึกให้เด็กได้รู้จักการร่วมมือกันทำงาน แต่ละคนรู้จักหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์สูงสุด และประการสำคัญเด็กอายุรุ่นเดียวกันบางครั้งสามารถสื่อสารนั่นเองได้ดีกว่าการสื่อสารกับครูผู้สอน ซึ่งก็จะเป็นการแบ่งเบาภาระของครูได้ระดับหนึ่ง แต่ครูที่ดีควรมีวิธีการในการตรวจสอบเช่นกัน

6. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ

อารี สัตหะวี (2535, หน้า 24-27) กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติไว้ดังนี้

1. กิจกรรมส่งเสริมการอ่านและให้คุ้นเคยกับตัวหนังสือ ได้แก่

1.1 ครูอ่านหนังสือให้เด็กฟังทุกวัน หนังสือที่นำมาจากมุมห้องสมุด หรือมุมหนังสือเมื่ออ่านเสร็จแล้วนำไปไว้ที่มุมห้องสมุดตามเดิม เด็กๆ จะตามไปอ่าน เด็กยังอ่านไม่ออกแต่เด็กอ่านเรื่องจากภาพและจากความจำที่ครูอ่านให้ฟัง

1.2 หนังสือที่เลือกเข้ามุมห้องสมุด ถ้าเป็นหนังสือภาพที่ไม่มีคำก็จะดี เพราะเด็กจะอ่านเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือถ้าเป็นหนังสือที่มีคำหรือตัวหนังสือพิมพ์ควรใหญ่ชัดเจน เนื้อเรื่องควรเป็นเรื่องง่ายๆ มีคำซ้ำที่เด็กทายได้ทำนองเดียวกับเรื่อง “ยายกะตา” ที่มีคำว่า “ไม่ใช่กงการอะไรของฉัน” เพราะเด็กจำคำพูดได้ เด็กจะโยงกับตัวหนังสือได้ต่อไป

หนังสือที่ครูอ่านให้ฟังหลายครั้ง ครูอาจจะนำเล่มเก่ามาอ่านอีกถ้าเด็กขอร้อง การอ่านหนังสือให้เด็กฟังนี้อาจจะอ่านในช่วงเวลาเล่นเสรีตามมุม ครูอ่านให้เด็กกลุ่มเล็กๆ 4-5 คนฟัง ถ้าครูอ่านหนังสือให้เด็กฟังทั้งชั้นในช่วงเวลากิจกรรมวงกลมเป็นการอ่านร่วมกัน (shared reading) ถ้าครูสามารถใช้หนังสือเล่มใหญ่ (big book) ซึ่งพิมพ์ขยายจากหนังสือเด็กธรรมดา จะช่วยให้เด็กทั้งกลุ่มเห็นภาพและตัวหนังสือได้ชัดเจน ถ้าไม่มี big book ครูควรเลือกหนังสือที่มีภาพชัดเจน และพยายามให้เด็กทุกคนมองเห็นได้

1.3 ครูสนทนากิปรายเกี่ยวกับตัวหนังสือกับเด็ก ให้เด็กได้คิด พูดออกความเห็นด้วย เช่น ให้ทายเรื่องที่จะเกิดขึ้นต่อไป โดยให้เด็กร่วมออกเสียงด้วย

1.4 ครูให้เด็กได้ แสดงกิจกรรมเกี่ยวกับภาษา เช่น ให้เด็กออกมาเล่าเรื่องที่อ่าน (retell) หรือให้เด็กแสดงท่าทาง เล่าเรื่องราวจากหนังสือ

1.5 ตามมุมต่างๆ ในห้องเรียน ครูพยายามหาสิ่งของที่มีตัวหนังสือมาวางให้เด็กเล่น เช่น กล่องยาลีพัน กล่องขนม และสิ่งของที่มีอักษรป้ายชื่อชัดเจน

2. กิจกรรมการเล่นเสรี การเล่นเสรีตามมุมหรือศูนย์ต่างๆ มุมบ้าน มุมบล็อก เกมคณิตศาสตร์ มุมวิทยาศาสตร์ เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เพราะทุกวันเด็กมีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะเลือกเล่นกิจกรรมมุมใด และในแต่ละมุมจะมีวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริม

3. การสอนเป็นหน่วยบูรณาการ การสอนภาษาแบบธรรมชาติ จะใช้วิธีสอนเป็นหน่วยบูรณาการที่สัมพันธ์กับวิชาต่างๆ และสัมพันธ์กับชีวิตและประสบการณ์ของผู้เรียน กล่าวโดยสรุปคือ เด็กเรียนรู้ภาษาโดยวิถีธรรมชาติตลอดเวลาจากสภาพแวดล้อมที่เด็กอยู่ทั้งที่บ้านและโรงเรียน เด็กจะจดจำและเรียนรู้ภาษาความหมาย และความรู้สึกต่างๆ ไปพร้อมกันและที่การเด็กมีโอกาสอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ประกอบไปด้วยภาษา และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือครู ได้รับประสบการณ์โดยตรงจากสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่หลากหลาย เป็นแบบอย่างที่ดีได้รับการยอมรับส่งเสริมให้กำลังใจ เด็กจะสามารถพัฒนาภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ ในบรรยากาศที่ไม่เคร่งเครียดหรือบีบบังคับ เด็กจะมีความสุขและเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนและมีความมั่นใจในการเรียนมากขึ้น

การจัดการเรียนรู้แบบปกติ

1. ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

นักการศึกษาได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้แบบปกติไว้ดังนี้

เสาวนีย์ ดำรงโรจน์สกุล (2544, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบปกติว่าเป็นการสอนที่ครูนิยมใช้กันทั่วไป ได้แก่การบรรยาย การอภิปราย การซักถาม การจดบันทึก และการทำแบบฝึกหัด

พัชรี ลิทธิฎา (2534, หน้า 11) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบปกติว่าเป็นการสอนของครู โดยใช้แผนการสอนปกติ ซึ่งส่วนมากจะเป็นการบรรยายประกอบสื่อการสอน มีการอภิปราย แบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้า แสดงบทบาทสมมติ

สุธาทิพย์ แป้นทองคำ (2545, หน้า 12) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้แบบปกติของกรมวิชาการว่าประกอบด้วย ชั้นเตรียมการ คือ ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ทบทวนความรู้เดิม แจ้างจุดประสงค์การเรียนรู้ ชั้นสอนเป็นการนำเสนอเนื้อหา โดยใช้การอภิปรายสนทนาซักถาม อภิปราย ทำแบบฝึกหัด ชั้นสรุปบทเรียน ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาและชั้นวัดผลและประเมินผลโดยสังเกตพฤติกรรม และการตรวจแบบฝึกหัด

อภิญา สิงห์สมบัติ (2545, หน้า 43) สรุปการจัดการเรียนการสอนตามแนวคู่มือครูของกรมวิชาการว่า ในชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูใช้คำถามหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของนักเรียนและดึงดูดความสนใจของนักเรียนให้มาอยู่ที่การสอนและเตรียมที่จะเริ่มเรียน ชั้นกิจกรรมการเรียนรู้ ครูดำเนินการสอนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ในเนื้อหาโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญในการสอนนั้นอาจใช้กิจกรรมต่างๆ เช่น การอภิปราย บทสนทนา สถานการณ์จำลอง การแสดงละคร เพื่อช่วยให้การสอนน่าสนใจและเร้าความสนใจของนักเรียนมากยิ่งขึ้น ชั้นสรุปบทเรียน ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปเนื้อหาความสนใจของนักเรียนมากยิ่งขึ้น ชั้นประเมินผล เป็นขั้นตอนการทำแบบฝึกหัด หรือแบบทดสอบเพื่อให้ทราบว่านักเรียนมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด

บุญสุพร เพ็งทา (2544, หน้า 12) ได้สรุปการจัดการเรียนรู้แบบปกติว่าเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งประกอบด้วย ชั้นนำเข้าสู่กิจกรรม เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพร้อม เกิดความสนใจ ชั้นกิจกรรม จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้รับความรู้หลายรูปแบบ เช่น สนทนา สาธิต ทดลอง ชั้นสรุปและชั้นประเมินผล

อาสยา ไทยโพธิ์ศรี (2549, หน้า 52) ได้สรุปการจัดการเรียนรู้แบบปกติว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครูของกรมวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย ชั้นนำเข้าสู่บทเรียนเป็นการสร้างความสนใจในบทเรียน สร้างแรงจูงใจในบทเรียน สร้างแรงจูงใจด้วยการสนทนา หรือใช้สื่อทัศนูปกรณ์ต่างๆ ขั้นตอน มีขั้นตอนย่อยดังนี้ แจ้างผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ทบทวนความรู้เดิม เสนอบทเรียนใหม่ ให้แนวการเรียนรู้ แจ้างผลการปฏิบัติ ชั้นสรุป ส่งเสริมความแม่นยำและถ่ายโอนความรู้และชั้นประเมินผล

2. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

สุกัญญา กัตัญญ (2542, หน้า 13) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ปกติไว้ว่ามี 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนเป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะเรียนโดยครูกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น ทายปัญหา ชักถาม ทบทวนบทเรียนที่ผ่านมา

2. ขั้นสอนเป็นการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ครูเสนอบทเรียนใหม่ด้วยการชักถามแล้วให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาในบทเรียนหรือหนังสือเสริมบทเรียน หลังจากนั้นร่วมกันอภิปรายกลุ่ม ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆในแผนการจัดการเรียนรู้ เช่น ดำเนินการทดลอง การอภิปราย การเสนอผลการทดลอง เป็นต้น

3. ขั้นสรุปและประเมินผลเป็นการสรุปเนื้อหาสาระและความคิดรวบยอดของบทเรียน โดยครูเลือกใช้กิจกรรมการสรุปในลักษณะต่างๆ เช่น ให้นักเรียนรายงานผลการทดลองหน้าชั้น ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายผลการทดลอง การสังเกตและการตอบคำถาม การให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ซึ่งเป็นการตรวจสอบพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ของการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง

อารยา กล้าหาญ(2545, หน้า 92) กล่าวถึงขั้นตอนวิธีสอนตามแนวคู่มือครูไว้ดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน มีการทบทวนความรู้เดิม แจ่มจุดประสงค์การเรียนรู้และตั้งผู้เรียนสู่เนื้อหาใหม่ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น เกม บทบาทสมมุติ นิทาน เพลง เป็นต้น

2. ขั้นกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย การเสนอเนื้อหาการเรียนให้กับผู้เรียน โดยให้นักเรียนใช้วิธีการต่างๆ เช่น การอธิบาย การสนทนาชักถาม ตอบปากเปล่า อภิปราย การทำแบบฝึกหัด การทำกิจกรรมตามใบงานหรือทำงานกลุ่มประกอบกับการใช้สื่อการสอน รูปภาพ ใบงาน หรือสัญลักษณ์ประกอบการเรียนการสอน

3. ขั้นสรุปบทเรียน ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปหลักการและสาระสำคัญ

4. ขั้นวัดและประเมินผลเป็นการตรวจสอบเพื่อวินิจฉัยว่านักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ถ้านักเรียนยังไม่บรรลุตามจุดประสงค์ก็จะได้รับการสอนซ่อมเสริมก่อนเรียนเนื้อหาใหม่ต่อไป โดยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรม การตอบคำถาม การทำแบบฝึกหัด และการตรวจแบบฝึกหัด

ไฉ่ เอี่ยมวิไล (2547, หน้า 73) ได้ศึกษาวิธีสอนแบบปกติจากนักการศึกษาดังกล่าว จึงสรุปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการทดลอง ดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมและความสนใจในการเรียนรู้ ด้วยการสนทนา ชักถาม เกม รูปภาพ เพลง หรือนิทานและแจ่มจุดประสงค์ของการเรียนรู้

2. ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้ ครูนำเสนอเนื้อหาให้นักเรียนด้วยวิธีการบรรยาย อภิปราย สนทนาชักถาม โดยมีสื่อประกอบการเรียนการสอน เช่น ใบความรู้ ใบงาน หรือหนังสือแบบเรียนและนักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม

3. ชั้นสรุป ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาด้วยการอภิปรายซักถาม หรือตรวจเฉลยแบบฝึกหัดร่วมกัน

4. ชั้นประเมินผล เป็นการตรวจสอบความรู้ว่านักเรียนมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใดจากการทำแบบฝึกหัด การสังเกต และการทดสอบ

ราณี ศรีโมรา (2549, หน้า 60-61) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการสอนแบบปกติไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้และความสนใจในการเรียนด้วยการสนทนาซักถาม เกม รูปภาพ เพลง

1. ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพร้อมและมีความสนใจในการเรียนด้วยการสนทนาซักถาม เกม รูปภาพ เพลง หรือนิทานและแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้

2. ชั้นกิจกรรมการเรียนรู้ ครูนำเสนอเนื้อหาให้นักเรียนด้วยวิธีการบรรยาย อภิปรายสนทนาซักถาม โดยมีสื่อประกอบการเรียนการสอน เช่น ใบความรู้ ใบงาน หรือหนังสือแบบเรียนและนักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม

3. ชั้นสรุป ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาด้วยการอภิปรายซักถาม หรือตรวจเฉลยแบบฝึกหัดร่วมกัน

4. ชั้นประเมินผล เป็นการตรวจสอบความรู้ว่านักเรียนมีความเข้าใจมากน้อย เพียงใดจากการทำแบบฝึกหัด การสังเกต และการทดสอบ

จากหลักการและแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ หมายถึงการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครูของกรมวิชาการ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้เตรียมความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่จะสอนจากหลักสูตร ตำรา แบบฝึกหัด แล้วรวบรวมเรื่องราวทั้งหมดมาถ่ายทอดให้นักเรียนโดยการบรรยาย การสาธิต การใช้สื่อประกอบการสอน ซึ่งครูและนักเรียนจะร่วมกันอภิปราย สรุปเนื้อเรื่อง มีลำดับขั้นตอนคือ ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอนชั้นสรุป และประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยใช้ในการดำเนินการสอน

1. ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการทบทวนความรู้เดิม แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้แล้วตั้งผู้เรียนสู่เนื้อหาใหม่ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น เกม เพลง หรือนิทาน เป็นต้น

2. ชั้นกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย การเสนอเนื้อหาการเรียนให้กับผู้เรียนโดยให้นักเรียนใช้วิธีการต่างๆ เช่น การอธิบาย การสนทนาซักถาม ตอบปากเปล่า อภิปรายการทำแบบฝึกหัด การทำกิจกรรมตามใบงาน หรือสัญลักษณ์ประกอบการเรียนการสอน

3. ชั้นสรุปบทเรียน ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปหลักการและสาระร่วมกัน

4. ชั้นวัดและประเมินผล เป็นการตรวจสอบเพื่อวินิจฉัยว่านักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ถ้านักเรียนยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ก็จะได้รับการสอนซ่อมเสริมก่อนเรียนเนื้อหาต่อไป โดยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรม การตอบคำถาม การทำแบบฝึกหัด และการตรวจแบบทดสอบ

แผนการจัดการเรียนรู้

1. ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 71) ได้กล่าวถึงแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ว่า หมายถึงแนวทางที่ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้เป็นที่ไปตามหลักสูตร ทั้งในด้านจุดประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหาสาระ โดยเสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน วิธีวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับเนื้อหาไว้ให้ผู้สอนเลือกใช้ตามความจำเป็นและความเหมาะสม ดังนั้นแผนก็คือแนวดำเนินการและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งมีส่วนสำคัญประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ วิธีการจัดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล

แผนการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ในชั้นเรียน เพราะจะเป็นส่วนกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละครั้งอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ประการคือ

1. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการไปตามความมุ่งหมาย
2. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้บอกคำตอบมาเป็นคอยกระตุ้นด้วยคำถาม หรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง
3. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการมุ่งให้ผู้เรียนรับรู้ และนำกระบวนการไปใช้จริง
4. เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์สำเร็จราคาสูง

2. ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542, หน้า 2) กล่าวว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญและมีประโยชน์คือ

1. ก่อให้เกิดการวางแผนและการเตรียมตัวล่วงหน้าของครูผู้สอน
2. ส่งเสริมให้ครูดันคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน
3. เป็นคู่มือสำหรับตัวครูผู้สอน และครูผู้สอนแทน นำไปใช้สอนแทนได้อย่างมั่นใจ
4. เป็นหลักฐานความเชี่ยวชาญของครู และเป็นผลงานทางวิชาการ

สงบ ลักษณะ (2533, หน้า 4) กล่าวถึงผลดีของแผนการจัดการเรียนรู้ว่า

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอน

2. แผนช่วยให้ครูจัดเตรียมกระบวนการเรียนการสอนให้เข้ากับทรัพยากรในโรงเรียน
3. ส่งเสริมให้ครูเฝ้าหาความรู้ในหลักสูตร
4. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรง
5. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูผู้สอนแทนได้
6. เป็นผลงานทางวิชาการ

สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญทั้งต่อครูผู้สอนและผู้เรียนคือ ทำให้ครูมีโอกาสดูหลักสูตรแนวการสอน การวัดผลประเมินผล ครูสามารถเตรียมกระบวนการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เป็นคู่มือของครูที่มีคุณภาพสอดคล้องกับผู้เรียน ระยะเวลา จำนวนคาบ จำนวนชั่วโมงที่ใช้จริงในแต่ละครั้ง ทำให้สอนได้ครบถ้วนและทันเวลา ทำให้การสอนของครูต่อเนื่อง เกิดความมั่นใจในการสอนยิ่งขึ้นอีกทั้งยังเป็นแนวทางการสอนสำหรับครูผู้สอนแทน ทำให้บทเรียนมีประโยชน์และมีความหมายต่อชีวิตจริงของผู้เรียน

เจตคติ

1. ความหมายของเจตคติ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ ดังนี้

ลัวัน สายยศ, และอังคณา สายยศ (2543, หน้า 54) กล่าวว่าเจตคติเป็นความรู้สึกเชื่อศรัทธาต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดจนเกิดความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ เจตคดียังไม่เป็นพฤติกรรมแต่เป็นตัวการที่ทำให้เกิดพฤติกรรม

กู๊ด (Good, 1973, p.40) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า ความเอนเอียงหรือความชอบของบุคคลที่แสดงผลเฉพาะวัตถุ สิ่งของ สถานการณ์หรือคุณค่าตามปกติจะประกอบด้วยความรู้สึกและอารมณ์

วิภาวี แป้นเรือง (2546, หน้า 37) กล่าวว่าเจตคติหมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น และความพร้อมที่จะทำต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบ เป็นการบอกแนวโน้มทางจิตใจของบุคคลเมื่อปะทะสัมพันธ์กับสิ่งของบุคคล ประเพณี หรือสถานการณ์ใดๆ ซึ่งมีแนวโน้มให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา เจตคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งสามารถสร้างขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงได้

สรุปได้ว่า เจตคติเป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางบวกหรือลบ ระยะเวลาอาจทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงเจตคติได้ เพราะเจตคติเป็นเรื่องของจิตใจ ความรู้สึก อารมณ์ ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับ นอกจากนี้ความรู้สึกยังเป็นตัวกำหนดให้บุคคลแสดงพฤติกรรม หรือแนวโน้มของการตอบสนองต่อสิ่งนั้นในทางใดทางหนึ่ง

2. องค์ประกอบของเจตคติ

กรวีร์ เมฆหมอก (2542, หน้า 27) ได้สรุป องค์ประกอบของเจตคติไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ หมายถึงแนวความรู้ ความคิดของบุคคลต่อสิ่งเร้า ความรู้ และความคิดเป็นตัวกำหนดลักษณะเจตคติของบุคคล ถ้าบุคคลมีแนวคิดต่อสิ่งเร้าโดยครบถ้วน แล้ว บุคคลนั้นย่อมมีเจตคติต่อสิ่งเร้าไปในทางบวกหรือลบชัดเจน

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก หมายถึงความรู้สึกเป็นสิ่งกำหนดเจตคติของบุคคล อาจเป็นในทางที่ดีหรือไม่ดี ถ้าบุคคลนั้นมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้นก็ชอบ ถ้ามีความรู้สึกไม่ดีต่อสิ่งนั้นก็จะไม่ชอบ

3. องค์ประกอบด้านความพร้อมในการกระทำ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคล ที่จะแสดงออกให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนเอง เช่น การยอมรับ หรือไม่ยอมรับ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของเจตคติมี 3 ประการ คือ องค์ประกอบด้านความรู้ องค์ประกอบด้านความรู้สึก องค์ประกอบด้านความพร้อมในการกระทำ ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดสัมพันธ์กัน

3. ลักษณะของเจตคติ

จิรวรรณ ชำนาญช่าง (2544, หน้า 12) ได้รวบรวมลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

1. เป็นผลหรือขึ้นอยู่กับการที่บุคคลประเมินผลสิ่งเร้าแล้วเปลี่ยนมาเป็นความรู้สึกภายในที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม

2. เจตคติแปรค่าได้ทั้งความเข้มข้นและทิศทาง

3. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้มากกว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเอง

4. เจตคติขึ้นอยู่กับเป้าเจตคติหรือสิ่งเร้าเฉพาะอย่างทางสังคม

5. เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าที่เป็นกลุ่มเดียวกันอาจสัมพันธ์กัน

6. เจตคติเป็นการเตรียมความพร้อมภายในของจิตใจในการตอบสนองสิ่งเร้าในทางที่ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งเร้านั้นๆ

7. สภาวะความพร้อมจะตอบสนองในลักษณะซับซ้อนที่บุคคลจะยอมรับหรือไม่ยอมรับ ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่างๆ และจะเกี่ยวกับอารมณ์

8. เจตคติไม่ใช่พฤติกรรมแต่เป็นสภาวะทางจิตใจ ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด และเป็นตัวกำหนดแนวทางในการแสดงออกพฤติกรรม

9. เจตคติไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่สามารถสร้างเครื่องมือพฤติกรรมที่แสดงออกมา เพื่อเป็นแนวทางในการทำนายหรืออธิบายเจตคติได้

10. เจตคติจากการเรียนรู้และประสบการณ์ บุคคลจะมีเจตคติในเรื่องเดียวกันแตกต่างกันได้ด้วยสาเหตุหลายประการ ทั้งทางสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจ และสังคม ระดับอายุ และเชาวน์ปัญญา

11. เจตคติมีความคงที่และแน่นอนพอสมควร แต่อาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อประสบกับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมที่แตกต่างไปจากเดิม

สรุปได้ว่า เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากที่บุคคลได้ผ่านการเรียนรู้และประสบการณ์ มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด และการกระทำของบุคคลที่จะยอมรับหรือปฏิเสธต่อสิ่งต่าง ๆ เจตคติสามารถสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้เนื่องจากอิทธิพลของสังคม

4. การเปลี่ยนแปลงเจตคติ

กัญจนา ทองสิงห์ (2540, หน้า 39) กล่าวถึงวิธีการเปลี่ยนแปลงเจตคติอย่างเป็นทางการว่าเป็นวิธีการที่อาศัยพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้และเชื่อว่ามนุษย์เป็นบุคคลที่มีเหตุผล สามารถคิด สามารถถูกกระตุ้นเพื่อให้เกิดภาวะรับการชักจูงให้สนใจข่าวสารต่าง ๆ สามารถเรียนรู้เนื้อหาของข่าวสารและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการปฏิบัติได้ ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงเจตคติจะเป็นแบบวิธีการที่เป็นทางการ มีการสื่อความหมายที่เป็นทางการและมีรูปแบบมีการวางแผนอย่างรอบคอบ

นอกจากนี้ กัญจนา ทองสิงห์ ยังได้รวบรวมทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเจตคติไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเจตคติเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสังคม (The social ment theory of attitude change) เจ้าของทฤษฎี คือ มูซาเฟอร์ เซอริฟ และคาร์ล ไอ โฮฟแลนด์ (Muzafer Sherif and Carl I. Hoveland) หลักการของทฤษฎีนี้คือการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลนั้น จะเกิดขึ้นภายหลังจากที่บุคคลได้เลือกตัดสินใจที่จะปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เพราะโดยปกติบุคคลจะใช้สติปัญญาในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเสมอ บางครั้งบุคคลจะปรับตัวเองเข้ากับสิ่งแวดล้อม และบางครั้งจะปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตนเอง ในกรณีที่จะต้องปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม โดยที่เจตคติของบุคคลนั้นยังไม่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมหรือสังคม บุคคลนั้นจะต้องเปลี่ยนแปลงเจตคติเพื่อ การปรับตัวให้เข้ากับสังคมเสมอ

2. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการกระทำ (active participation theory) เจ้าของทฤษฎีคือ เคอร์ท เลวิน (Kurt Lewin) หลักการของทฤษฎีนี้คือการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลให้เป็นในรูปใดจะต้องให้เขามีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทฤษฎีความสอดคล้องทางความคิด (cognitive consonance theory) เจ้าของทฤษฎีคือ ฟรีทซ์ ไฮเดอร์ (Fritz Heider) หลักการของทฤษฎีนี้คือการ ถ้าสมาชิกในสังคมหรือกลุ่มใด ๆ ก็ตาม มีความรู้สึกหรือทำที่เป็นไปในแนวที่สอดคล้องกันก็จะอยู่ด้วยกันได้ แต่ถ้ามีความคิดหรือความรู้สึกแตกต่างไปจากสังคมหรือกลุ่ม ก็จะต้องเปลี่ยนแปลงเจตคติให้เหมือนกันหรือสอดคล้องกันต่อไป

4. ทฤษฎีความไม่สอดคล้องทางความคิด (cognitive dissonance theory) ทฤษฎีคือ ลีออน เฟสทิงเจอร์ (Leon Festinger) หลักการของทฤษฎีนี้คือการ เมื่อบุคคลเกิดความขัดแย้งขึ้นเป็นสองทาง แต่ละทางไม่ลงรอยกัน ก็จะพยายามขจัดความขัดแย้งให้หมดไม่ว่าจะขัดแย้ง

กับบุคคล วัตถุ หรือสถานการณ์ วิธีจัดการความขัดแย้งโดยปรับความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ให้เป็นไปในทางตรงกันข้ามจะเปลี่ยนแปลงเจตคติได้

การเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลนั้นสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวมีอิทธิพลเป็นอย่างมาก วิชาจิตวิทยา (2546, หน้า 39) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ มีดังนี้

1. บิดา มารดา การที่บิดามารดามีเจตคติต่อสิ่งใดในลักษณะหนึ่งลักษณะใด ย่อมมีอิทธิพลต่อบุตรให้มีเจตคติในทางเดียวกันกับบิดามารดา

2. วัฒนธรรมภายในสังคม คนที่มีอาชีพต่างกันหรืออยู่ในชั้นของสังคมต่างกัน หรือนับถือศาสนาต่างกัน ย่อมมีเจตคติต่างกัน

3. บุคลิกภาพของแต่ละคนย่อมมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วย เช่น คนที่มีบุคลิกภาพไม่เหมือนคนอื่น อาจรู้สึกมีปมด้อย มองโลกในแง่ร้าย เป็นต้น

4. การศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียน กิจกรรมของโรงเรียนย่อมมีอิทธิพลต่อเด็กมากกว่าสถาบันอื่น ๆ ในสังคม ฉะนั้น หากโรงเรียนมีครูดี มีตำราเรียนที่ดี และมีการปกครองที่ดี สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างเจตคติของเด็กไปในทางที่ดีที่ควร

5. การพักผ่อนหย่อนใจ การแสวงหาความบันเทิงมีหลายด้านด้วยกันซึ่งแต่ละด้านมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติของบุคคล

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเจตคติของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ โดยสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติของบุคคลให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5. กระบวนการสร้างเจตคติ

ทิสนา แชมมณี (2552, หน้า 315) กล่าวว่ากระบวนการสร้างเจตคตินี้เป็นกระบวนการที่แทรกได้ทุกเนื้อหาเน้นความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่เรียน อาจเป็นความคิด หลักการ การกระทำ เหตุการณ์ สถานการณ์ ฯลฯ มีขั้นตอนดังนี้

1. สังเกต

ผู้เรียนพิจารณาข้อมูล เหตุการณ์ การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการมีเจตคติที่ดีและเจตคติที่ไม่ดี

2. วิเคราะห์

ผู้เรียนพิจารณาผลที่เกิดขึ้นตามมา แยกเป็นการกระทำที่เหมาะสมได้ผลตามที่น่าพอใจ และการกระทำที่ไม่เหมาะสมได้ผลที่ไม่น่าพอใจ

3. สรุป

ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลเป็นหลักการ แนวคิด แนวปฏิบัติ

6. การเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการอ่าน

บันลือ พุกกะวัน (2532, หน้า 8-10) กล่าวว่า เจตคติที่ดีต่อการอ่านเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่าน ย่อมจะมีนิสัยรักการอ่าน และยิ่งช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นอกเหนือจากการเรียนและการเล่น การเสริมสร้างเจตคติทำได้ดังนี้

1. การสอนอ่านต้องระลึกลูกอยู่เสมอว่า จะต้องให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้โดยง่ายเพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจที่จะอ่าน อาจใช้ภาพและเทคนิคการสอนของครูเข้าช่วย

2. ส่งเสริมให้นำสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้ผู้เรียนเล็งเห็นประโยชน์และคุณค่าของการอ่าน จากคำที่อ่านได้ไปเรียนรู้เรื่องราวใหม่ได้หรือร้องเพลงได้ การเล็งเห็นประโยชน์และคุณค่าของสิ่งที่อ่านนอกจากจะช่วยฝึกทักษะได้ดีแล้ว ยังก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการอ่านอีกด้วย

3. การเรียนการอ่าน จะต้องส่งเสริมผู้เรียนให้ได้เรียนอย่างสนุกสนานและผลิตผลงานครูควรพิจารณาในสิ่งต่อไปนี้

3.1 จะต้องพิจารณาว่า สิ่งที่เรียน ควรตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ลักษณะการเรียนอ่านเป็นความต้องการ เป็นสิ่งท้าทาย ยั่วให้ผู้เรียนต้องการที่จะอ่านมากกว่าการบังคับ

3.2 ในการสอนอ่านหรือจัดกิจกรรมการอ่าน ควรต้องสร้างบรรยากาศในการสอนให้อบอุ่น สนุกสนาน มีความเป็นกันเอง ทั้งรักและเมตตาเด็ก คอยให้กำลังใจ หาทางช่วยเหลือและแก้ไข

ดังนั้นการเสริมสร้างเจตคติให้เกิดกับผู้เรียนทั้งในด้านการเรียนและการอ่านจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะครูต้องทำหน้าที่ในการเสริมสร้างเจตคติที่ดีให้เกิดกับผู้เรียนด้วยการสร้างบรรยากาศในการสอนให้รู้สึกอบอุ่น สนุกสนานมีความเป็นกันเอง คอยให้กำลังใจและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีต่างๆ

7. การวัดเจตคติ

เจตคติเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก และอารมณ์ จึงเป็นเรื่องยากในการวัด เพราะผู้ตอบจะต้องประเมินความรู้สึกของตนเองว่า ฟังพอใจหรือมองเห็นคุณค่าต่อสิ่งนั้นๆ มากน้อยเพียงใด ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสร้างแบบทดสอบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert's scale) ซึ่งพิชิต ฤทธิ์จรูญ (2544, หน้า 224-226) ได้อธิบายขั้นตอนการสร้างไว้ดังนี้

มาตรการสร้างแบบวิธีของลิเคอร์ท แบ่งการกำหนดช่วงความรู้สึกของคนเป็น 5 ช่วง หรือ 5 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ระดับที่ 2 เห็นด้วย

ระดับที่ 3 ไม่แน่ใจ

ระดับที่ 4 ไม่เห็นด้วย

ระดับที่ 5 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

กำหนดการให้คะแนนการตอบของแต่ละตัวเลือกโดยทั่วไป จะกำหนดคะแนนข้อความทางบวกเป็น 5 4 3 2 1 (หรือ 4 3 2 1 0) และข้อความทางลบเป็น 1 2 3 4 5 หรือ 0 1 2 3 4 ข้อความที่บรรจุลงในมาตรฐานวัดประกอบด้วยข้อความแสดงความรู้สึกทางบวกและทางลบ โดยทั่วไปมีจำนวนข้อความตั้งแต่ 20 ข้อขึ้นไป การกำหนดน้ำหนักคะแนนตอบแต่ละตัวเลือกกระทำต่อเมื่อได้รวบรวมข้อมูลมาแล้ว โดยกำหนดตามวิธีกำหนดคะแนนซึ่งนิยมใช้กันมาก มีขั้นตอน ดังนี้

1. พิจารณาว่าต้องการจะวัดเจตคติของใคร ที่มีต่อใคร และให้ความหมายของสิ่งที่จะวัดให้แน่นอน

2. เมื่อตีความหมายของสิ่งที่จะวัดแน่นอนแล้ว ก็สร้างข้อความในแต่ละหัวข้อโดยให้คลุมเนื้อหาในหัวข้อเหล่านั้น ข้อความนี้อาจเขียนขึ้นเองหรือนำมาจากที่อื่น เช่น จากหนังสือพิมพ์หรือจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ ก็ได้ แต่ต้องมีลักษณะดังนี้

2.1 ต้องเป็นข้อความที่เขียนในแง่ความรู้สึก ความเชื่อ หรือความตั้งใจที่จะทำสิ่งใด สิ่งหนึ่ง ไม่ใช่ข้อเท็จจริง

2.2 ข้อความที่บรรจุลงในสเกล จะต้องประกอบด้วยข้อความที่เป็นบวกและลบคละกัน

2.3 ข้อความแต่ละข้อความจะต้องสั้น เข้าใจง่าย ชัดเจน ไม่กำกวม จำนวนข้อที่สร้างขึ้นในครั้งแรกควรมีประมาณ 30 ข้อความขึ้นไป เพราะจะต้องเลือกข้อความให้เหลือประมาณ 20-25 หน้า ข้อความในแต่ละเรื่องที่จะวัด

3. เมื่อได้ข้อความเพียงพอแล้วก็บรรจุลงในสเกล โดยให้มีตัวเลือก 5 ตัวเลือก ดังนี้ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นอย่างยิ่ง

4. นำข้อความที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญเรื่องนั้นๆ ตรวจสอบ โดยพิจารณาด้านอื่นๆ ได้แก่ ความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก และความเชื่อมั่นของมาตราวัดเจตคติครั้งสุดท้าย เหตุผลที่ต้องทำการวิเคราะห์ข้อความก็เพื่อจะเลือกเอาเฉพาะข้อความที่มีความแตกต่างของคะแนนในกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุดกับกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ เพราะถือว่าข้อความเหล่านั้นสามารถจะวัดความรู้สึกที่แตกต่างกัน

5. ทำการทดลองขั้นต้นก่อนนำไปใช้จริง โดยนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่ง เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านอื่นๆ ได้แก่ ความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของมาตราวัดเจตคติครั้งสุดท้าย เหตุผลที่ต้องทำการวิเคราะห์ข้อความก็เพื่อจะเลือกเอาเฉพาะข้อความที่มีความแตกต่างของคะแนนในกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำสุด เพราะถือว่าข้อความเหล่านั้นสามารถจะวัดความรู้สึกที่แตกต่างกันได้

สรุปได้ว่าเจตคติเป็นสิ่งสำคัญควรปลูกฝังและโน้มน้าวให้นักเรียนมีทัศนคติเชิงบวกกับการเรียนรู้ เมื่อเด็กพึงพอใจก็จะเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ควรให้เด็กได้เรียนในสิ่งที่ตนชอบและสนใจ มีอิสระในการคิด ช่วงสำคัญของการจัดประสบการณ์เพื่อสร้างความรู้สึที่ดีต่อการเรียนนั้น จะต้องทำในระดับประถมศึกษาเพราะเด็กในช่วงนี้จะมีการพัฒนาอยู่ในขั้นตอนของความสนใจ และเมื่อนักเรียนมีเจตคติที่ดีในการเรียน ย่อมทำให้การจัดการกิจกรรมเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ลมโซย ด่านขุนทด (2544, หน้า 47) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านภาษาไทยโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนสมเด็จพระพิทยาคม อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การอ่านสูงขึ้นแสดงให้เห็นว่าในการเรียนการสอน แบบฝึกทักษะการอ่าน สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนได้เป็นอย่างดีและผลจากการวิจัยได้รับการยอมรับแล้วว่าแบบฝึกเป็นสื่อ ที่มีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งที่มีความหลากหลาย ได้รับความสนใจ ทำความสามาถผู้เรียน ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นอย่างดี และสามารถทราบผลการฝึกทักษะการอ่านได้ด้วยตนเอง

สุรีย์มาศ บุญฤทธิ์รุ่งโรจน์ (2544, หน้า 111) ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกการอ่าน จับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างมี 53 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พัฒนาแบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญ ทดลองใช้แบบฝึกและประเมิน ปรับปรุงแก้ไขแบบฝึก เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบฝึก แบบทดสอบ แผนการสอน และแบบสอบถามความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่าแบบฝึกที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 82.17/85.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ใช้ฝึกการอ่านจับใจความสำคัญสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มณฑนา บุญปุ (2545, หน้า 54) ได้ศึกษาการสร้างแบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2544 ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญเพื่อเสริมประสบการณ์วิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนโดยใช้แบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญ สูงกว่าก่อนเรียนที่ระดับความน่าจะเป็นเท่ากับ .05 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าน่าจะมีผลมาจากการเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับความสนใจ ตามพัฒนาการของผู้เรียน และเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เพื่อเสริมประสบการณ์ให้กับผู้เรียน

ธีรญา เจริญมจูล (2547, หน้า 54) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2547 ผลการวิจัยพบว่าแบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญ มีประสิทธิภาพ 81.07/81.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนโดยใช้แบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญสูงกว่าก่อนเรียนที่ระดับความน่าจะเป็นเท่ากับ .05 และผลการศึกษาคำคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ฉวีวรรณ เนติกาล (2549, บทคัดย่อ) วิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติต่อความสามารถด้านการอ่านและเขียนของเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติก่อนและหลังการทดลองมีความสามารถด้านการอ่านและเขียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสามารถด้านการอ่านและเขียนหลังการทดลองสูงกว่าการทดลอง

พัชรา พรหมณี (2549, หน้า 96) วิจัยการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าแบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญ มีประสิทธิภาพ 81.14/81.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนโดยใช้แบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีเจตคติต่อการอ่านจับใจความสำคัญอยู่ในเกณฑ์ชอบมากที่สุด

สุทธิ เหลืองอรุณ (2550, หน้า 79) วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนอ่านจับใจความโดยใช้นิทานอีสปกับนิทานพื้นบ้าน พบว่าความสามารถในการอ่านจับใจความโดยใช้นิทานอีสปกับนิทานพื้นบ้านไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อวิเคราะห์ก่อนและหลังการเรียนของแต่ละกลุ่มพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านจับใจความโดยใช้นิทานอีสป มีความสามารถในการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในทำนองเดียวกัน นักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านจับใจความโดยใช้นิทานอีสป มีความสามารถในการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ราณี ศรีโมรา (2549, บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อการเรียนภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือวิธี เอสทีเอดีและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดท่าช้าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือวิธีเอสทีเอดี มีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือวิธีเอสทีเอดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มาลา พานอังกาบ (2550, บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลการเรียนในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน (CIRC) กับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการ

เรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน (CIRC) มีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปทุมมา ศิลา (2550, บทคัดย่อ) วิจัยการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบอุปนัย โดยใช้ความคิดเชิงมัทสน์เรื่องการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 87.07/85.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมาก

มนัสนันท์ ทิพยจันทร์ (2550, หน้า 82) วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้ ด้านการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นต้นปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลปบุรีที่ได้รับการสอน อ่านตามแนวทฤษฎีอภิปัญญากับการสอนแบบปกติว่านักเรียนที่สอนตามแนวทฤษฎีอภิปัญญา มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่สอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

สรววุธ สีลาดหา (2551, บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบ้านโพธิ์ (มิตรภาพที่ 132) อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี พบว่าสภาพปัจจุบันของการอ่านจับใจความของนักเรียน ยังไม่มีทักษะการอ่านจับใจความในแต่ละย่อหน้า และการอ่านจับใจความสำคัญที่สุดของเรื่อง เพราะขาดความรู้ความเข้าใจ การฝึกฝนอย่างเพียงพอและมีการต้องการการพัฒนา แนวทาง การพัฒนาโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความและกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการ พัฒนาให้นักเรียนร้อยละ 80 มีความรู้ความเข้าใจในการอ่านจับใจความอยู่ในระดับสูงโดยแต่ละ ข้อคำถามนักเรียนร้อยละ 80 ขึ้นไปตอบถูก ด้านทักษะการอ่านจับใจความนักเรียนมีทักษะ การอ่านจับใจความอยู่ในระดับสูงโดยแต่ละข้อคำถามมีคะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป ด้านเจตคติต่อ การอ่านจับใจความอยู่ในระดับมากที่สุดโดยแต่ละข้อคำถามมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ขึ้นไป

2. งานวิจัยต่างประเทศ

อีเลน มาริค ฟิทซ์แพทริก (Elaine Maric Fitzpatrick, 1970, p. 2789 A) ได้ศึกษา เกี่ยวกับวิธีการสอนอ่านที่มีประสิทธิภาพ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายด้านการอ่าน ข้ามคำ และการอ่านเฉพาะจุด โดยแบ่งตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลอง ใช้แบบฝึกสำหรับการอ่านข้ามคำและแบบฝึกการอ่านที่เน้นทักษะการเคลื่อนสายตา การอ่าน ข้ามคำเพื่อหาข้อเท็จจริง หรือคำตอบ การอ่านข้ามคำ เพื่อจับใจความสำคัญ กลุ่มควบคุมเรียน ตามหลักสูตรปกติ ผลการศึกษาสรุปว่า กลุ่มทดลองอ่านได้เร็วกว่าและมีความเข้าใจในการอ่าน ดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เฟนนาซี (Fennacy, 1988, p.132) ได้ทำการทดลอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาจัดแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนในห้องเรียนที่สอนภาษาแบบธรรมชาติมีความรู้การอ่าน การเขียนเพิ่มขึ้น เต็มใจที่จะเขียนและปรับปรุงการเขียนด้วยตนเองโดยไม่ต้องให้ผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือ

ไรนส์, และแคนดี้ (Raines, & Candy, 1990, p.224) ได้วิจัยศึกษาเด็กที่มาจากบ้านที่แวดล้อมด้วยหนังสือและมีประสบการณ์พ่อแม่อ่านหนังสือให้เด็กฟัง ซึ่งเด็กเหล่านี้จะสามารถอ่านหนังสือออกก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นการอ่านออกได้เองโดยธรรมชาติ

แคลนตัน (Clanton, 2002, pp.2690-2691-A) ได้ศึกษาผลของวิธีการตัดอักษรตามวิธีสะกดคำ โดยให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดชนิดที่ลบอักษรออกจากคำ แล้วให้นักเรียนเติมอักษรที่หายไป ทำการทดลอง 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 แบบฝึก โดยทดลองกับนักเรียน ระดับ 6 และ 7 จำนวน 194 คน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนของการทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน แต่คะแนนกลุ่มทดลองหลังการฝึกสูงกว่าก่อนการฝึก

ยามาตะ (Yamada, 2003, p.65-04A) ได้ศึกษาผลการสอนโดยใช้รูปแบบคำเหมือนในการอ่านภาษาที่ 2 ผู้วิจัยได้รวบรวมคำที่มีความหมายเหมือนกัน และคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาจัดทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับการอ่าน โดยใช้กลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองซึ่งทั้งสองกลุ่มจะเรียนโดยใช้เอกสารเดียวกันเป็นเวลา 5 สัปดาห์ กลุ่มทดลองจะได้รับการสอน โดยการมอบภาระงานให้หาความหมายเหมือนกันหลังจากนั้นจึงแปลบทความนั้น แต่กลุ่มควบคุมจะอ่านและแปลเอกสาร เมื่อทำการทดสอบหลังเรียน พบว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถด้านไวยากรณ์ คำศัพท์ ละการอ่านเพิ่มขึ้น นอกจากนี้กลุ่มทดลองมีความสามารถอ่านบทความ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทความได้รวดเร็วขึ้นอีกด้วย

สลาวิน (Slavin, 1991, pp. 8-16) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือ และการสอนแบบ direct instruction ในการฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของเรื่อง โดยทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับชั้น เกรด 3 และเกรด 4 จำนวน 486 คนจากโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน ได้ทำการสุ่มให้เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในจำนวนเท่าๆ กัน กลุ่มทดลองที่ 1 ให้มีการเรียนแบบร่วมมือกับการสอนโดยให้ครูชี้แนะ (direct instruction) ในการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ กลุ่มทดลองที่ 2 ให้มีการเรียนแบบร่วมมือเพียงอย่างเดียว กลุ่มควบคุม ให้มีการเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูใช้ตามหลักสูตรปกติ ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง 4 สัปดาห์ การดำเนินการในการสอน กลุ่มทดลองที่ 1 จะให้นักเรียนฝึกการอ่านโดยครูสอนวิธีการอ่านและฝึกการทำงานกลุ่ม หลังจากนั้นเหลือเวลาอีกครั้งหนึ่งของการฝึก ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเอง ใช้เวลาในการฝึก 4 ครั้งต่อสัปดาห์ การชี้แนะของครู ครูจะคอยช่วยแนะนำ ตรวจสอบคำตอบและให้ข้อมูลย้อนกลับ การสอนกลุ่มทดลองที่ 2 จะให้นักเรียนฝึกอ่านโดยครูสอนวิธีการอ่านและสอน ให้กลุ่มอภิปรายค้นหาคำตอบร่วมกัน ตรวจสอบคะแนนโดยกลุ่มและให้ข้อมูลย้อนกลับ ส่วนกลุ่มควบคุมฝึกการอ่านด้วยวิธีการตามหลักสูตรที่ใช้อยู่ปกติและใช้

เนื้อหาเดียวกับกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม ผลการทดลองพบว่า 1) กลุ่มทดลองที่ 1 และ 2 มีคะแนนความสามารถในการอ่านแตกต่างกันกับกลุ่มควบคุมที่ระดับนัยสำคัญ .01 2) คะแนนความสามารถในการอ่านของกลุ่มทดลองที่ 1 และ 2 ไม่แตกต่างกัน 3) คะแนนความสามารถในการอ่านของกลุ่มทดลองที่ 2 เพิ่มมากกว่าคะแนนของกลุ่มทดลองที่ 1

สรุปจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ทราบว่าความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนเกิดจากประสบการณ์และการอ่านอย่างต่อเนื่อง และต้องมีการจัดลำดับข้อความการวิเคราะห์เชื่อมโยงเป็นไปตามทฤษฎีของแลปปี้และฟลัด (Lapp, & Flood, 1978, pp. 289-290) สำหรับการจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติมีการจัดกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนเรียนอย่างมีชีวิตชีวา ซึ่งโฮลดาเวย์ (Holdaway, 1979, p. 46) เสนอขั้นตอนการจัดกิจกรรมการอ่านร่วมกัน (shared reading) คือกิจกรรมขั้นการค้นหาและการสำรวจทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ขั้นการใช้ประสบการณ์และสื่อสารอย่างอิสระจะทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ แสดงออกทางภาษาอย่างมีความหมาย ใช้เทคนิคค้นหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมมีความสมดุลทั้งร่างกาย ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติยังเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดรับกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานไม่ได้กำหนดรูปแบบแน่นอน แต่เปิดโอกาสให้ครูเลือกรูปแบบเองตามความเหมาะสม มุ่งที่กระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ซึ่งอาจแตกต่างการจัดการเรียนรู้แบบปกติตามคู่มือครูของกระทรวงศึกษาธิการที่มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นกิจกรรมการเรียนการสอน ขั้นสรุปบทเรียน ขั้นวัดและประเมินผล ด้านกระบวนการสร้างเจตคติ ซึ่งกระบวนการสร้างเจตคตินี้เป็นกระบวนการที่แทรกได้ทุกเนื้อหา เน้นความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่เรียน อาจเป็นความคิด หลักการ การกระทำ เหตุการณ์ สถานการณ์ ฯลฯ มีขั้นตอนสำคัญคือสังเกต วิเคราะห์ สรุป